

Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Det er tilladt at dele PDF-filen med andre, da der ikke er ophavsret til titlen.

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine flere tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

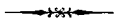
Leventhor.

De Reventlow'ske Skoler
for hundrede Aar siden
som de første filantropiske
Folkeskoler i Danmark

med Seminariet og Opdragelsesanstalten
Kerstorsminde.

Et Mindeskrift
til Jubelaaret 1883

ved
N. Rasmussen Skilde.

Kjøbenhavn.
H. C. Roms Forlagsforretning.
Trykt hos J. P. Schultz.
1883.

Lehnsgreve

Christian Einer Reventlow

til Brahetrolleborg

Statsministeren Grev Christian D. H. Reventlows

Sønnens Søn

tilegnes disse Mindeblade

om Grev Ludvig Reventlows velsignelserige

Virksomhed for Almuens Oplysning

for hundrede Aar siden

med Højagtelse og Hengivenhed

af Forfatteren.

Den 18de December 1883 er det hundrede Aar siden Indvielsen af de Reventlow'ske Skoler ved Brahetrolleborg. Det var de første filantropiske Folkeskoler i Danmark, hvortil de første danske Seminaristens Virksomhed knyttedes, og de bleve til Mønster-skoler for det hele Land.

Det var ædle og menneskekjærlige Interesser, der bejælede Grev Ludvig Reventlow's velsignelsesrige Virksomhed for hundrede Aar siden. Vi skyldte denne Virksomhed al den Ære, vi kunne yde, og vi skyldte os selv og vore Børn at kaste et Blik tilbage til Folkeoplysningens Morgenrøde, derfor har jeg, som en af de Reventlow'ske Skolers Elever, søgt at indsamle de spredte Træk om Skolernes Tilblivelse, Opførelse og Indvielse, om Grev Ludvig Reventlow og de Mænd, der stode ham bi i hine Dage, og om hele den øvrige Virksomhed paa Folkeoplysningens Omraade her ved Brahetrolleborg og formet det i dette lille Mindekrift i Anledning af Skolernes hundredaarige Tilværelse.

De afbenyttede Kilder ere omfangsrige og fylldige. Foruden Arkivet og Bibliotheket paa Brahetrolleborg med den ældste Skolekommissions Protokol og Bispearkivet i Odense med Børnstorfsminde's Forhandlingsprotokol, har jeg fundet værdifulde Bidrag i Provste- og Præstearkivet saavel som i selve Skolerne. I Brahetrolleborg Birk's Arkiv, i Svendborg Amts-Arkiv og i flere af Hovedstadens Arkiver, har jeg fun-

det brugeligt Stof. Af trykte Billeder har jeg benyttet Bergsøe „Reventlows Virksomhed“, Dr. Birchs Taler ved Stolernes Indvielse, de gamle fynske Kviser, Egeria og Minerva, samt flere andre trykte Beretninger om Bernstorfsminde og Skolerne i Blade og Tidsskrifter, alt foruden Fr. Jørgensens Bog om Sognets Degne- og Skolevæsen, hvis kortfattede historiske og biografiske Meddelelser gaar lige ned til vore Dage. Som Supplement til disse Meddelelser har jeg ved en Rejse paa Laaland og igjennem Seminar Direktoren i Segeberg modtaget biografiske Bidrag om de første Skolelærere. Det er mig derfor en kjær Blyt at takke alle dem, der saaledes mer eller mindre have bidraget til at hædre den ædle Greves Minde. Men særlig dog en hjærtelig Tak for den varme Interesse Lehnsgrevinde Reventlow, den unge Lehnsgreve Chr. E. Reventlow og den Reventlowske Familie, har vist for dette Mindekrift, hvorved det er bleven muligt at udføre det med de to smukke Billeder af Grev Ludvig Reventlow og af den Skole, hvor den første danske Seminarist indfattes for hundrede Aar siden.

Gud give, at Mindet om Brødrene Reventlow og de Mænd, der stode dem bi i Friggjorelsens, Dplysningens og Mennefskjærlighedens skjønne Formaal for hundrede Aar siden, maa leve i det danske Folk til de fildigste Slægter og at Reventlowernes Virksomhed maa kjendes og erkjendes med al den Højagtelse og Taknemmelighed, som den tilfulde fortjener.

Fleninge ved Brahetrolleborg den 8de September 1883.

N. Rasmussen Søfilde.

Indhold.

I. Om Skolernes Tilblivelse.

	Side.
Indledning	1.
Den ældre Skole (Baron Frederik Trolles Skole).	4.
P. Thornings Forslag til en ny Skoleordning 1788	5.
Grev Ludvig Reventlow, hans Rejser og de filantropiske Ideer ..	8.
Grevens Hjemkomst og hans Indtrædelse i Statens Tjeneste....	11.
Grevens modtager Baroniet Brahetrolleborg og forbereder et nyt Skolevæsen	12.
Gjærup Skole opføres	13.

II. Om Skolernes Indvielse.

Dr. Birch	17.
Indvielsesøjeblikket og Taler i Kirken	19.
Skolereglementet	30.
Indvielsestale i Skolerne	34.
Dr. Birchs Minde, Skolerne aabnes	44.
Instruk for Skolelærerne	45.
Aftenstole, Musikter, Belønninger osv.	47.
Eksemplet efterfølges andre Steder i Landet	49.
De første Skolelærere: Schmidt, Pade og Eriksen	51.
Examiner, Zulægslæder osv.	55.
Biskop Valles og Kronprins Frederiks Besøg	56.

III. Bernstorfsminde Seminarium med Opdragelses- og Pensions-Anstalten.

	Side.
Seminariets Tilblivelse	59.
Seminariet træder i Virksomhed	62.
Opdragelses- og Pensionsanstalten	65.
Profesor Døst og Bernstorfsminde's Glansperiode	67.
Grev Ludvig Reventlows Død	71.
De uheldige Tidsforhold ved Profesor Døsts Død	73.
Tubelfest for Stolernes 25aarige Tilværelse den 18de December 1808	76.
Bernstorfsminde's senere Historie. Striden imellem Hesse og Knap Prins Kristians Nægling	81. 85.
Seminariet nedlægges og nedbrydes	86.
Et nyt Bernstorfsminde fremstaar	88.

I.

Som Solen skinner i Foraarstid,
og som den varmer i Sommerdage,
al sand Dplysning er mild og blid,
som den vort Hjerte maa vel behage.

Borherre vidner, at Lys er godt;
som Sandhed elstes, saa Lyset hndes
og med Borherre, som ler ad Spot,
skal Barket lykkes, som her begyndes.

N. F. S. Grundtvig.

Naar der er trange Tider for Folk og Fædreland, fremstaa ofte store Mænd, der som funklende Stjerner formaa at sprede Lys og Glans blandt de mørke, tunge Skyer. Saaledes hang der for hundrede Aar siden tunge og tætte Skyer over vort Fædreland; det var som knugede de Folket — jærlig de lavere Samfundsklasser med forøget Magt. Der var Trang til Dplysning og Frigjørelse, men Bejen og Midlerne dertil kjendte man ikke. Man havde famlet med Tanken om Bondestandens Frigjørelse, havde endogsaa gjort et driftigt Tilløb dertil i Kristian den sjettes første Regeringstid, men atter bundet Landets talrigste Samfundsklasse i Stavnsbaandet, tungere og trangere end nogen finde tilforn. — Ud

flere Veje havde man hist og her i Landet søgt at ordne Skolevæsen for Almuen — noget af det bedste i den Retning, var Frederik den fjerdes Skoler, men det værste var, at Lærerne som oftest vare udhygtige til deres Gjerning. De filantropiske Ideer i Tyskland blev hist og her betragtet med Haan og Spot, som sværmeriske Luftkasteller. Da vendte to unge Adelsmænd hjem til Danmark, med et rigt Udbytte af en fleraarig Rejse i fremmede Lande hvor de havde set og taget med dem som en inderlig Overbevisning, hvad Gøder det vilde bringe vort Land, naar Stavnbaandet, Fællesskabet og Hoveriet hævedes, naar Dplysning og Frigjørelse indførtes og mange forældede Lovbud opløstes. Det var Brødrene Christian Ditlev Frederik og Johan Ludvig Reventlow. Med dem førtes den filantropiske Strøm fra Tyskland over til os og satte sin første skønne Blomst i de reventlow'ske Folkeskoler ved Brahetrolleborg. Det var — som der er skrevet — "menneskekjærlige Hænder, der omplantede det unge Skud i dansk Jordbund, og vi ville derfor med Tak og Højagtelse mindes de ædle Mænd — særlig Grev Johan Ludvig Reventlow som havde Mod og Hjærte til at begynde denne skønne Gjerning, iblandt den nu til Hvile gangue Slægt." —

Begge disse Grever bleve kort efter deres Hjemkomst kaldede til Statens Tjeneste, hvor den ene af dem i en lang Række af Aar stod som Folkets og Frihedens Talsmand ved Tronens Side, medens den anden viste os Vejen til Almuens Dplysning, Dannelselse og Forædling. De forberedte broderlig de Forhold og knyttede de Forbindelser, der senere vandt Styrke til at sønderrive de Baand, som lange og trange Tider havde lagt paa hele den menige Del af Folket, medens

de bidrog til at gennemføre de Reformers i Landbosforholdene, for hvilke deres Minde velsignes til sildige Slægter. Det er sande og træffende Ord, hvad Digteren har sunget om den ene af disse Brødre, og som synges om dem begge:

Ej glemmes skal Grev Reventlow
 saa længe Bønde gaar bag Plov,
 Erkjendilighed hans Navn skal bære
 fra Slægt til Slægt med Pris og Ære!

Den ældre Broder, Statsminister Grev Christian D. Fr. Reventlows Virksomhed som Kongens Embedsmand og Statens Borger, er skildret i to tykke Bind af N. Fr. Bergsøe. Den yngre Broder fortjente et lignende Eftermæle. Han fulgte trolig i sin ældre Broders Spor og var endog i flere Henseender forud for denne. Man har i lette Træk fortalt, at Grev Ludvig Reventlow paa Brahetrolleborg for hundrede Aar siden paabegyndte sine alt omfattende Forbedringer, at han var som en Fader for sine Bønder, at han udfiittede hele Baroniet, indfredede Skovene, ophævede Høveriet, indførte Arvesæfte og et forbedret Skolevæsen. Man kan hist og her i ældre pædagogiske Skrifter finde Meddelelser fra hans Haand om de den Gang blomstrende Læreanstalter og Skoler. men det er saa omtrent de eneste Minder af den Art om den Mand, der ofrede sin Tid, sin Formue og sine Kræfter paa de første filantropiske Folkeskoler her i Danmark. Det mønsterværdige Skolevæsen, som denne Mand indførte ved Brahetrolleborg hele tredive Aar, før Regjeringen gennemførte en lignende Ordning her i Landet og de dermed i Forbindelse staaende Læreanstalter; Skolelærer-Seminariet, Opdragelses- og Pensjons-Anstalten skabte Brahetrolleborg et hædret Navn ud over Danmarks Grænser. Hundrede Aar ere forløbne

tiden hin Tid men trindt omkring ved det gamle Herresæde staa endnu de stolte, lyse Skolebygninger, som de stode i hans Tid, under hans faderlige Tilsyn, ved hvilke han viste os Vejen til folkelig Dannelse og Dplysning, til Held og Velværgelse for saa saare Mange. Sa selv

Om Tider rinde nok saa fage,
om Aar og Dage fare hen,
saa vil dog Sagn og Mindesaga
fortælle om den Bondeven,
som disse Skoler bygge lod,
om Ludvig Reventlow saa god!

Men forinden vi fordybe os i den Reventlow'ske Skoleindretning ved Brahetrolleborg, der væsentlig blev fremkaldt ved Grev Ludvig Reventlows og Pastor Birchs forenede Bestræbelser, vil det have sin Interesse, at se et halvt hundrede Aar længere tilbage i Tiden, da Hr. Poul Thoring var Præst for Brahetrolleborg og Krarup Menigheder, hvorledes denne i sin Tid lærde og begavede Mand allerede det første Aar efter, at han var kaldet hertil, fremkom med et Forslag til en Forbedring i det af Baron Frederik Trolle 1693 grundlagde Skolevæsen, et Forslag, der i flere Punkter faldt sammen med den af Grev Ludvig Reventlow 1783 gennemførte Ordning, men som desuagtet mødte Herstæbets — Gehejmeraad Konrad Ditlev Reventlows bestemte Modstand — og fremkaldte et spændt Forhold mellem Greve og Præst. En Menneskealder senere skulde Sognepræstens og Godsejerens forenede Bestræbelser grundlægge Skolevæsenet ved Brahetrolleborg som Mønster for det hele Land.

Som bekjendt havde Baron Frederik Trolle i velgjørende Djemed opført Skoler ved alle sine Kirker (Brahætrolleborg, Ararup, Vesteraabhy, Nastrup, Hillerslev og Haastrup) og havde til hver af disse Skoler indsat Skolelærere, til hvis Lønning saavel som til Skolernes Bedligholdelse han havde henlagt Jordegods, der endnu den Dag i Dag kommer vedkommende Sognes Skolevæsen til Gode. Men disse Skoler vare af en anden Bestaffenhed end vore nuværende Sogne skoler, idet de kun for Betaling optog Born. Enhver, som derfor ikke kunde eller vilde benytte de trolleste Skoler til deres Børns Undervisning, kunde søge den Undervisning i Religion og Kristendoms-Kundskab, som det den Gang her, som andre Steder, paalaa Degnen at meddele Ungdommen paa Landet.

Da disse Skoler imidlertid ikke bleve benyttede i det Omfang som den ædle Stifter havde ventet, saa var det navnlig Pastor Thoring en Hjærtesag, da han i 1738 blev Præst ved Brahætrolleborg, at saa dette Sogns Skolevæsen omordnet og hans Forslag gif saaledes ud paa:

- 1) At Degnen i Haaagerup holder Skole for Børnene i Haaagerup, Brændelydinge og Lydingegaarde, hvorfor der burde bygges et Par Jag til hans Bolig.
- 2) At der i Enden af Gjærup bygges en Skole, hvortil Børnene fra Fleninge og Gjærup kunde gaa, medens Skolemesteren kunde gaa paa Dmgang til de andre smaa Byer.
- 3) At Skolehuset ved Brahætrolleborg skulde afgive Bolig for Orgelmesteren, medens Børnene fra Haaagerup og Gjærup Skoler kunde samles i Skolestuen om Søndagen

og naar de skulde i Kirke. Orgelmesteren skulde saaledes holde Morgen- og Aftenbøn ved et vist Klokkeslet i Kirken samt læse et Kapitel op i Bibelen og dertil ringe med Kirkeklokken, at Domestiquere og Folt paa Gaarden kunde samles. Han skulde fremdeles have Opsigt med Kirke=Sejrværket, Tilsyn med Kirken og holde Kirke=gaarden i Hævd og derfor nyde de til Skolen legrede Penge.“

Hr. Thoring nærer allerede Frygt for, at hans Forslag vil møde Raadigherrens Modstand, thi han tilføjer: „Skulde det at bygge en Skole i Gjørup ikke finde Approbation, at Orgelmesteren da maatte faa et andet Sted at bo paa og lønnes alene for at betjene Orgelværket, saadan at der kan antages en ny Skolemester, som kan gaa omkring at læse med Børnene eller og samle dem i Brahetrolleborg Skole.“ — Han fremsætter derefter Forslag til Skolelærernes Lønning, men hele hans velbegrundede Forslag blev ikke alene afslaaet, men han paadrog sig for denne dristige Plan sit Herstabs Unnaade. Og dette Forhold blev ikke udjævnet med Tiden. Der indtraadte tværtimod et mere spændt Forhold imellem Herstabet og Præsten i Anledning af, at Degnen Niels Faber uden videre opgav sit Degnebol i Haagerup til Herstabet for at overtage Brahetrolleborg Skole, hvilket paadrog ham en haard Trettesættelse af Provsten og „flemme Ubehageligheder af Hr. Thoring i over 40 Menneskers Overværelse.“ I en Skrivelse til Herstabet af 21. December 1746 beder han Greven om Bistand mod sine Fjender, idet han skriver: „Lad, o Herre Deres Naade overgaa min Daarlighed og værdbiges at være en

Mur for mine Fjender, som nu for Alvor stræber at omstøde mig. Hvad haver jeg dog forsyndet mig mod Hr. Thoring, at han vil være saa fremturende haard imod mig. Kan dog det, at jeg ej vilde bære hans Sko til Kirken, eller ugentlig kjøre for ham til Sogns meritere saa uforsonlig et Had? — — Jeg kaster mit Anker paa Deres Naades Grund, stolende derved paa en sikker Havn mod alle Anløb og Stormvinde — —“

Saa Dage efter, at Degnen saaledes havde søgt Beskyttelse for sin egenmægtige Fremfærd, udgaar der en Skrivelse fra Amtmanden og Biskoppen til Greven, „at denne Omstændighed er ulovlig, hvorfor Degnen bør at flytte i sit forrige Degnebol igjen.“ Greven svarer imidlertid under 24. Januar 1747 paa nævnte Skrivelse, hvori han forsvarer sin og Degnens Fremgangsmaade men tilføjer fornærmelige Ytringer om Hr. Poul Thoring — — „at han ikke med Degnen har kunnet erholde sine i Menigheden alt for bekjendte Passioner“ osv. Greven beder sig fri for Amtmandens og Biskoppens Chikaner og vil paastaa Sagen til det Yderste.

Foranlediget ved en ny Skrivelse fra Overøvrigheden, afgiver Greven under 28de Februar 1747 Løfte om at aflevere Degneboligen i forsvarlig Stand — men tilføjer „saa vil Degnen heller ikke kunne holde Skole ved Brahetrolleborg“. Grevens Løfte blev imidlertid aldrig indfriet, og den driftfærdige Degn vedblev at fungere som Sogneplegn og Skoleholder.

Saaledes gik det til den Gang. For Almuens Undervisning havde man intet tilovers, og for Præstens driftige Forslag maatte han ndmyges. Man søgte endogsaa at fravende ham en Del af sine lovlige Indtægter hvilket dog

imidlertid strandede paa Hr. Thornings bestemte Indsigelse, og da han 1748 blev hentastet paa Sygelejet, var Forvalter Birchmann strax rede til at opvarte Greven med følgende Skrivelse:

„— — Poul Thoring ligger nu farlig syg; skulde han afgaa, maa nødvendigvis observeres, at hans Eftermand for han kaldes. renoncerer paa Belletienden, thi det er skammeligt, at Præsten i to store Sogne, hvor meget Belleforn faaes, tillige med sin egen skal oppebære Herskabets 2 Parter deraf. Jeg skal ventelig nok bringe denne Sag i Orden, men det maa ske med Forord.“

To Grever og tre Præster afløste Konrad Ditlev Reventlow og Poul Thoring, inden Ludvig Reventlows og Hr. Birchs forenede Bestræbelser for Almuens Oplysning kronedes med Held. Nu først, da Præst og Herremand cnedes derom, blev Hr. Poul Thornings Forslag om Skolevæsenets bedre Ordning gennemført i en udvidet og forbedret Form, og nu bragte denne Ordning velsignelsesrige Frugter til evig Gode for den ædle Stifter, hvis Minde vi om hundrede og atter hundrede Aar vil gjentafde i taknemmelig Erindring.

Johan Ludvig, Greve af Reventlow, var født den 28. April 1751. Hans Fader var Scheimekonferentsraad, Ridder af Elefanten, Christian Ditlev Greve af Reventlow, til Kristianshæde, Reventlow-Sandberg og Brahetrolleborg. Hans Moder var Johanne Sofie Frederikke født Baronesse af Botmar, som imidlertid døde, inden Johan Ludvig havde fyldt sit første Aar. Faderen, der var en blid og venlig Mand, vaagede med Kjærlighed over Børnenes Opdragelse og giftede sig først paany efter 12 Aars Forløb med Komtesse Charlotte Amalie Holsten, i hvem de unge Grever fik en fortræffe-

lig Stedmoder, der virkede velgjørende paa de unge Hjerter. I September Maaned 1764 lod Faderen begge de nævnte Brødre indskrive paa det daværende ridderlige Akademi i Sorø, hvorhen deres fælles Huslærer, Lægen Dr. Wendt, ledsagede dem*), og efter tre Aars Forløb drog de til Udlandet, hvor deres udmærkede Huslærer ogsaa ledsagede dem. Dr. Wendt var ogsaa en Mand, hvis mangesidige Dannelse, grundige Kundskaber og elstværddige Karakter i fuldt Maal kom de unge Grever til Gode. Efter Faderens Bestemmelse søgte de først til Leipzig, hvor de under Dr. Wendts Vejledning studerede i længere Tid, og hvor den berømte, oplyste Theolog Ernesti og Menneſtevennen Gellert havde en betydelig Indflydelse paa deres aandelige Udvikling.

I Foraaret 1769 forlod de unge Grever Leipzig og rejste derpaa med Wendt gennem Tyskland, Schweiz, det nordlige Italien, Frankrig og England, hvor deres adelige Navn behagelige Bæsen og deres Anbefalingsbreve overalt bragte dem i Forbindelse med Datidens berømteste Mænd. Det var paa denne Rejse de saa, hvor mægtigt Frihed og Selvstændighed bidrage til at forøge Bondens og Statens Velstand, og de to Brødre havde den Gang, som Bergsøe skriver, „rimeligvis først fattet de Ideer og Planer for Bondens Vel, ved hvis senere standhaftige Udførelse de vandt en uvisnelig Hæderskrans.“

Det var paa denne Tid, at de filantropiske Ideer trængte sig frem ved Undervisningen, hvis første Fremkomst skyldes en af Frankrigs indflydelsesrigeste Forfattere, Jean Rousseau,

*) Dr. med. Carl Wendt udmærkede sig senere i Statens Tjeneste som Finantsdeputeret og døde 1815 som Geheimekonferentsraad og Overpræsident i Kiel.

der ved forrige Aarhundredes Midte ved sine Skrifter vakte det halve Europas Opmærksomhed. Iblant hans Værker maa især nævnes hans „Emile“, der af Tysklands store Digter Goethe blev kaldet „Opdragelsens Natur-Evangelium“, idet Rousseau igjennem denne Fortællings Gang paaviser ny fri Grundfætninger for Opdragelsen og Undervisningen. Herved var Ideen givet til de nye Livsansfueles Fremkomst, som Tyskeren Johan Bernhard Basedow nærmest har Fortjenesten af at have ført ind i Skolen, hvorfra de trængte ud i Livet.

Basedow var født i Hamborg 1723, studerede Filosofi og Theologi i Leipzig og tog derefter fat paa Skolegjerningen, først som Huslærer i Holsten og dernæst som Lærer ved Sorø Akademi og senere ved Gymnasiet i Altona. Begejstret ved Rousseaus Skrifter oprettede han en Mønster-skole, et „Filantropi“ i Dessau understøttet af Fyrster og rige Mænd. Basedows Grundfætninger gik ud paa, ikke blot at skaffe Børnet Kundskaber, men tillige at virke opdragende og udvikle det rent menneskelige ved at give ethvert Barn en efter dets Natur passende Opdragelse med tilbørligt Hensyn til Legemets Udvikling. Den strænge Tugt affattedes; man stræbte hen til, ved legemlig Anstrængelse, Leg og Legemsøvelser, at gjøre dette til et brugbart Redskab for Aanden og man søgte ved Aandens og Legemets jævnsidige gradvise Udvikling, at danne kundskabsrige, dydige og tilfredse Statsborgere.

Disse saakaldte filantropiske Ideer trængte efterhaanden ud over Europas Lande, hvor hist og her enkelte Mænd toge fat, for i deres Kreds at føre dem ud i Livet; saaledes oprettede den prøjsiske Godsejer Rochow i Aaret 1773 Folke-

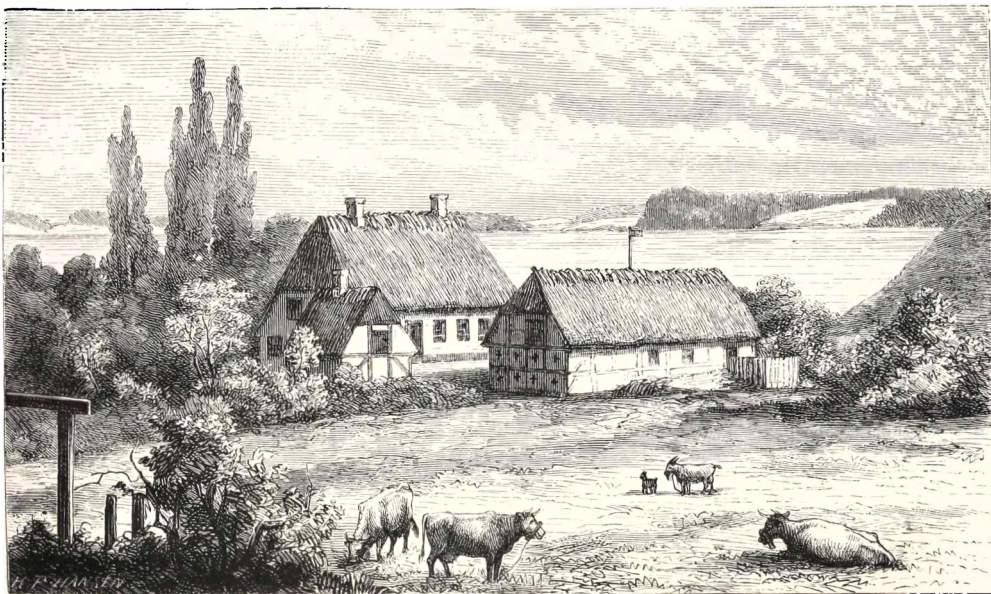
skoler paa sine Godser, hvilke Skoler snart blev bekendte over hele Europa og toges til Mønster for gode Landsby-skolers Indretning og Styrelse. Grev Johan Ludvig Reventlow og hans Broder vare allerede grebne af denne Tanke, da de 1771 efter fem Aars Ophold i Udlandet vendte tilbage til Danmark.

Da Reventlowernes Hjemkomst fra den omtalte Udenlandsrejse indtraf i den bevægede Tid, som Struense havde fremkaldt, onskede deres Fader at fjerne dem fra al Deltagelse i det offentlige Liv og lod dem efter denne Ministers Jald foretage en Rejse i Norge og Sverig. Da de atter efter henved to Aars Forløb kom tilbage, medbragte de en Aand, der var modnet ved Videnskabernes alvorlige Dyrkning og dog en Aand, der fyldte deres ungdommelige Sind med Begejstring for de menneskeljærlige, fordomsfri og frisindede Ideer og med Vrefrygt for Kristendommens hellige Grundsætninger.

Ludvig Reventlow indtraadte først i Statens Tjeneste som Deputeret i Rentekamret og senere i Oekonomi- og Commerce-Kollegiet. Baade under og efter den Tid var han Medlem af flere Kommissioner, som den i Aaret 1784 nedsatte Kommission til at undersøge Fæstebøndernes Aaar i Kronborg og Frederiksborg Amt, for derefter at indgive Forslag til deres Forbedring. Ligeledes var han et virksomt Medlem i adskillige andre Kommissioner, som Generalvejkommisjonen, for Fattigvæsenet og den i Danmarks Statsforfatnings Historie berømte Finants-Kommission, der nedattes 1787, hvor en Del af Landets dygtigste Mænd havde Sæde. Men ogsaa udenfor disse offentlige Tillidshværv afsejede man saare ofte hans erfarne Raad og Betænkning. I Rigs-

arkiverne i Kjøbenhavn saavel som paa Brahetrolleborg findes saaledes mange Arbejder og Betænkninger fra hans Haand, hvor hans varme Interesse for Almuen's Oplysning og Fri-gjørelse og hans menneskekjærlige Stræben saa tydeligt træder frem. — En Samtidig — Diplomaten F. G. Rist, der fra 1797 til 1801 var Privatsekretær hos vor bekjendte Finanzminister Schimmelmann, hvis efterladte tykke Memoirer for et Par Aar siden ere offentliggjorte, siger blandt andet om Grev Ludvig Reventlow, der kom meget i Schimmelmanns Hus: „Det var i Sandhed en from og dygtig Mand. Alvorlig og jævn forjmaaede han Hoffet, ene betænktt paa at opstille et Mønster paa god Bestyrelse og godt Skolevæsen paa Trolleborg. Han gif forud for Udførelsen af alle Forbedringer i Danmark og stode intet Offer. — —“ Ingen vigtig Foranstaltning i det Indre blev truffen uden Raadsforjel med ham, og hvor nødig han end forlod sit gamle Slot og sin velsignelsesrige Virksomhed der, indfandt han sig dog i Hovedstaden, saa snart han kaldtes dertil. Da kom den gamle kraftige Mand i graa Frakke med overtrukne Knapper og sort Underdragt, med sit rundklippede graa Haar, sit alvorlige dnybtfurede Ansigt, ofte med stridt Stjæg; under de lange Djenbryn lo to venlige Djne, og en rask Gang og livlige Bevægelser røbede hans Indres rastløse Virksomhed. Alle viste ham uhyklet Vrefrygt, men som de Mennesker, hvis Tanker udeft ere rettede mod et Maal, syntes alt, hvad der laa udenfor hans Kreds, ham uvedkommende.

Med Faderens Død 1775 tilfaldt Baroniet Brahetrolleborg den yngste af de 3 Søner, Grev Johan Ludvig Reventlow, som to Aar senere overtog Styrelsen i sin Haand. Nu stod hans Hu og Tanke til at skabe en fri og oplyst

Gjærup Skole.

(Set fra Immerkjærs Banke).

Bondestand paa sit Gods. Det var ham en Hjærtesag at overføre Kochows Folkeskoler paa dansk Grund. Vi havde den Gang hverken Skolelærerseminarium eller uddannede Lærere. Endelig lykkedes det Regeringen — som det hedder nærmest efter Universitetskantfles Gramers Tilskyndelse — at faa oprettet et Seminarium i Kiel 1781; maaske ogsaa Ludvig Reventlow havde virket dertil. Det var det eneste Seminarium i den danske Stat, og Underviisningen gaves naturligvis paa thysk, hvad der den Gang ikke saarede vor Nationalfølelse, faa meget mindre som den filantropiske Strøm og mange Goder ved Bernstorferne, Schimmelmann og Reventlowerne, der alle vare thyske af Herkomst, Sæder og tildeels ogsaa af Sprog, kom til os fra dette Land.

Allerede 1782 sendte Greven en opbakt ung Mand, Christian August Schmidt fra Lysabild paa Als, til Seminariet i Kiel, og da han vendte tilbage derfra, stod der en hel ny grundmuret Skolebygning færdig i Gjærup. Denne Skole optog en Del Materiel, af den gamle Skole som Baron Frederik Trolle hundrede Aar forud havde oprettet ved Trolleborg Kirke. Ligeledes indrettedes en anstændig og hyggelig Skole i Haagerup By, der senere blev erstattet af den grundmurede Ludvigsminde Skole, medens der i lige Maade 1786 opførtes en helt ny, grundmuret og rummelig Skolebygning ved Jagsted, kaldet Grønderup Skole. Til at beklæde Lærerenposten ved Gjærup Skole, den første Folkeskole i Danmark i filantropisk Aand, valgte Greven den første danske Seminarist, nævnte Chr. Aug. Schmidt. Der var intet sparet paa denne Bygning's Udstyr: thyske Mure, høje, lyse og luftige Værelser. Det var noget helt andet end den gamle, lave, mørke og fugtige Skolestue ved Brahetrolleborg; derfor

faa man ogsaa op til den med Beundring og Ærbødighed. Det var det første, smlige Værk af Grev Ludvig Reventlows omfattende Virksomhed. Man sagde om den ny Skole, at den blev bygget „som den skulde staa til evige Tider“, men man forstod ikke, at de døde Mure skulde gjenlyde af levende Ord, og at denne Bygning — den første af de Reventlowske Skoler, — skulde blive et Mønster for Folkeskolerne i Danmark. Man havde ofte hørt af Menighedens højtagtede Sjælesørger, hvor dybt og inderligt han om Søndagen havde omfattet det paabegyndte Værk i sine Bønner, hvorledes Greven, der næsten daglig førte Tilsyn med Bygningen, havde glædet sig til den Dag, da den højtidelige Indvielse kunde finde Sted. Det var Streng, der slog an, baade hos den gamle, enfoldige Hovbonde, der blottede Hovedet og „bøjede Kne i Jesu Navn“, naar han traadte ind ad Døren til den ny Skole, og den unge livsglade Yngling, der blev ikke helt uberørt af Ærbødigheden for det hellige Sted. Man har herom et Par ret betegnende Fortællinger, der ikke helt, eller fuldt ud kan henregnes til „gamle Sagn“, fordi enkelte af dem, som den Gang vare med, have baaret dem over i deres Erindring til vor Tid.

Allerede i Aug. 1783 nærmede den ny Skolebygning sig sin Fuldbendelse. Murene vare færdige, Taget var lagt, Bygningen forsynet med Loft og Gulv, Binduer og Døre. Gangdøren var endnu ikke forsynet med Laas, og der var ingen Borde eller andet Materiel i Skolestuen. Der stod kun et Par Hølebænke og lidt Snedterværktøj. Det var en rummelig Stue, og her kunde man let faa sig en Svingom, naar man om Aftenen, henad Midnat, var færdig med at binde Aug. Jo! det var jo rart nok, mente

Pigerne fra Omegnen, og saa arbejdede man det bedste, man havde lært, blev færdig baade med Rugen og det gamle Ol, saa nærmede man sig den ny Skole for at indvie den med skjæmftomme Lege og en gammel Bals til Sangens Toner. So nærmere man kom til Stedet des mere blev Skjæmt og Latter til Tavshed, og tilfidsst blev hele den unge, modige Flok lige som lamslaact af Frygt. Det var som der inde fra Skolen lød den dejligste Sang; man studsede og søgte inarest muligt hjem efter; man vidste nu, at Præstens Bønner ikke havde lydt forgjæves, og at Vorherre havde slaaet sin stærke Englevagt om Stedet.

Efter en anden Fortælling saa man om Aftenen den samme Efter sommer hele den ny Skolebygning gjennemstralet af en himmelfk Klarhed. Det var Dylsets Magt, der havde nedladt sig over Danmarks Folkeskoler, medens der nede ved Bækken, i den dybe sumpige Grund, var et Sted, hvor Mørkets Magt sommetider vovede at drive sit Spil, endogsaa helt ind i vort oplyste Aarhundrede. Nu er det for længe siden forbi, som alt andet Spøgeri og Troldtøj, fordi de Folk ere døde, som saa sligt!

De nye Skolers Fuldsførelse nærmede sig med stærke Skridt, og det var Grevens Onske, at de skulde indvies saadan, at den regelmæssige Skolegang kunde begynde med Aaret 1784. Den 11. December 1783 blev alle Sognets Børn indskrevne i de dertil indrettede Skoleprotokoller, og Dagen efter blev det bestemt, at Skolernes højtidelige Indvielse skulde foregaa i den næstfølgende Uge. Det var allerede for længe siden bestemt, at Højtideligheden skulde deles til to Dage, saadan at man den ene Dag kunde samles i Kirken, hvor Herrens Ord kunde lyde til Forældrene, medens

Højtideligheden kunde fortsættes næste Dag i selve Skolerne. Det traf sig saa, at det om Onsdagen den 17. December var Maanedes Bededag og netop otte Aar, siden den for Almuens Oplysning saa varmtførende Mand, Carl Chr. Laurentius Birch blev indsat som Sognepræst for Brahetrolleborg og Krarup Menigheder. Han optog derfor med Glæde Grevens Forslag om at afholde den kirkelige Højtidelighed den nævnte Dag.

II.

Danmark dejligst Bølg og Bønge
luft med Bølgen blå,
hvor de muntre Bønderdrenge
kan i Skole gaa,
alt med Søster, Broder lille
smukt ved Haanden, pænt og stille,
ser man dem i Skole komme
hver med Bog i Lomme.

(Peterfen.)

Dr. Birch var en Mand af en sjælden retfindig og hæderlig Karakter, veltalende og venlig mod alle, derfor var han ogsaa almindelig afholdt i sine Menigheder. Han var besjælet af en levende Interesse for Folkeoplysningen, hvorfor han frem for nogen anden var kaldet til at staa Grev Ludvig Reventlow bi med at overføre de Kochovske Folkeskoler paa dansk Grund, saadan at den ny Undervisningsmaade fik det milde, venlige Præg, der var et Kjendingsmærke paa de Reventlowiske Skoler.

Karl Chr. Lavrentius Birch var født i Kjøbenhavn den 15. Februar 1753. Hans Fader var Bygskriver og kgl. Mineralinspektør Andreas Birch. Allerede i sit tiende Aar mistede han begge sine Forældre; men hans Morbroder, Brygger

Gardenholzh, tog sig af ham og de 6 yngre Søstende, og han blev Student 1769, theologisk Kandidat med bedste Karakter 1772 og Defanus paa Kommunitetet 1773. Allerede fra Ungdommen af havde han sat Pædagogiken som sin første Livsopgave. Som theologisk Kandidat blev han under den gamle Præst Drenboels Sygdom opfordret til at drage til Brahetrolleborg som Medtjener, men paa Grund af sin unge Alder afflog han denne Opfordring. Ved Drenboels paafølgende Død trængte Opfordringen stærkere ind paa ham, og det faldt ham helt uventet, at han i sit 23de Aar blev kaldet til Præst for Brahetrolleborg og Ararup Menigheder. Her-til siger han selv: „Med sand Sjælerolighed kunde jeg modtage dette Kald; da jeg var mig selv bevidst, at jeg hverken middelbar eller umiddelbar havde attraaet dette Embede; tværtimod havde jeg stedse tænkt at ville betræde en anden Vej, og havde endog det Forsæt, aldrig at modtage et Præstekald paa Landet. Jeg søgte med Flid og Bindstibelighed, at gjøre mig skikket til et andet Embede i Guds Kirke, for om det var Guds Vilje, at naa et Embede, der var mere overensstemmende med mine Dnsfer og Tilbøjeligheder. Men Gud vilde føre mig en anden Vej.“

Da Birch saaledes ikke kom ind paa den Bane, han selv havde attraaet, var han heldig nok til at faa sin yngre Broder Andreas Birch uddannet dertil. Denne bekjendte Personlighed blev efter en fleraarig Rejse i Udlandet Doktor, senere Professor i Theologien og Domprovt i Koeskilde, indtil han 1803 blev den første Biskop over Volland og Falster. Fra 1805 til sin Død 1829 var han Biskop over Aarhus Stift.

De ved Gjærup og Haagerup Skoles højtidelige Ind-

vielse d. 17de og 18de December 1783 holdte Taler ere trykte paa Hr. Dr. Birchs egen Bekostning, men Oplaget var meget lille, og et Exemplar deraf er nu en stor Sjældenhed, hvorfor vi gjengive disse Taler i et enkelt Sted forforkortet Uddrag*). Og vi kunne, trods hundrede Aars Forløb skrive som den gamle højærværdige Sjælesørger:

Alle Fædre og Modre i Brahetrolleborg Sogn tilegnes disse tvende Taler kjærligst af Deres oprigtige Ven

C. C. Birch.

I Brahetrolleborg Kirke den 17. December 1783.

„Med et ydmygt og rørt Hjærte bønfaller jeg Dig i Dag, Du min Gud og Fader! Stor er Din Naade imod mig indtil denne Dag, o! at jeg værdigen maatte ophøje den i denne Din dyrefjæbte Menigheds Paahør. Sa kjære Fader! tidlig bestemte Du mig til Lærer i Din Hjord, og Dit Kald lydig, styrket ved Forvisning om Din Naade modtog jeg dette Embede. Du har ogsaa været med mig; Din Naade har understøttet mig i de otte Aar, i hvilke jeg har forkyndt Dit saliggjørende Ord for disse af Jesu igjensløste. Og Dit Navn være lovet! at jeg ej har arbejdet forgjæves. Styrk mig, at jeg fremdeles maa vandre værdig, Dig til al Velbehagelighed, saa haaber jeg for Jesu Skyld hisset hos Dig at forenes med dem, som med døende Læber havde takket Dig, fordi Du brugte mig som et Redskab til deres Sjæles Frelse. Du

*) Bogens Titel er: Tvende Taler i Antledning af Skolevæsenets forbedred: Indretning i Brahetrolleborg Sogn af C. C. Birch. Odense 1784.

kjender mit Hjærte, Du veed, hvad jeg føler, mere end mine svage Læber formaar at udtrykke. Men modtag naadigste Fader! min skjøndt ufuldkomne, dog oprigtige Taksigelse; hilseset skal jeg evig love og ophøje Din faderlige Godhed imod mig. Vel er jeg alt for ringe til al Din Miskundhed, Du hidtil har vist imod mig; jeg finder Fejl og Forseelser, men Du har tilgivet, Du vil og fremdeles for Jesu Skyld forlade. Du som hidtil har hørt Din Tjeners Bøn, hør og bonhør mig, naar jeg beder: Lad aldrig af at hjælpe mig, lad Din Kraft være mægtig i min Strøbelighed, at jeg stedse maa opfylde en Lærers store og vigtige Pligter. Styrk mig især ved Din Aand og Naade, at jeg i Dag med Frimodighed maa tale. Lad det gjøre et vedvarende Indtryk paa Fædre og Mødre i denne Forsamling, naar jeg af Dit Ord formaner dem! Forældre! opægger ikke Eders Børn til Brede, men føder dem op i Tugt og Herrens Formaning. Giv dog, at de med fuld Overbevisning maa indse, at det er deres egen og deres Børns Fordel og Velsignelse, naar de gjør det. Hør og bonhør os af Naade for Jesu Kristi Skyld. Hør os Vor Fader osv.

Text. Eph. 6—4.

Fædre! opirrer ikke Eders Børn til Brede, men føder dem op i Tugt og Herrens Formanelse.

I Dag er det otte Aar siden, da jeg blev forestillet Eder og offentlig indsat som Eders Lærer. Denne Dag, saavel som den, da jeg første Gang forkyndte Guds Ord for Eder ere mig stedse uforglemmelige. — — — Og hans Navn være lovet! mit Haab har ikke bedraget mig: i otte Aar har

jeg ført Embedet iblandt Eder; med Frimodighed forkyndt Guds Ord, offentlig og hemmelig advaret Synderen; og I have forundt mig Eders Agtelse og Venfkab. En stor Del iblandt Eder, endog mange af dem, hvis graa Haar jeg ærer, have stjænknet mig deres fulde Fortrolighed. Men — hvor vil jeg hen? — Tiden vilde fattes, dersom jeg med Ord forsøgte at udtrykke alt, hvad mit Hjærte er fuldt af. Dog, paa denne for Eder og mig saa højtidelige Dag var det mig ej mulig rent at tilbageholde mine Følelser. Jeg taler i Dag til Eder med et Hjærte fuldt af Taknemmelighed mod den Gud, som førte mig til Eder, fuldt af Erkjendtlighed, Agtelse og Venfkab for Eder alle, som jeg taler til. Fordrager derfor, Brødre! det Formannelses Ord, som jeg vil foreholde Eder, antager det, som jeg med Frimodighed, Alvor og Kjærlighed vil forestille Eder, med den samme venfkelige Tillid, som I hidtil have vist imod mig, saa tør jeg viselig vente, at jeg ikke uden Nytte har talt for saa talrig en Forsamling.

Det er Eder alle bekjendt, hvorfor vi i Dag have forsamlet os her. Begge Skoler ere nu færdige, og alt det er i Stand, som henhører til Skolevæsenets bedre Indretning. En saa betydelig og vigtig Indretning bør derfor ogsaa mindes paa den højtideligste Maade. — — I Morgen, da Skolerne skulle indvies, bliver der Lejlighed til at berøre Skoleholderens og Børnens særdeles Pligter, og opmuntre dem til deres Udvælselse. Mit Foredrag angaar i Dag fornemmelig Eder, Forældre! Jeg tiltaler Eder med Apostelen Paulus af hans Skrivelse til de Epheser i det sjette Kapitel: Forældre! opfoder Eders Børn i Tugt og Herrens Formanelse, og jeg føjer til, som følger af denne Apostels Formaning: tilholder Eders Børn, at de flittig komme i Skolen.

Er jeg hen til Eder, saa fordrer Eders Stand, at I snart skulle være i Løen, snart i Marken, snart i Eders egne og snart i Eders Herstabs Forretninger. Manden er sjælden hjemme, og om han er det, kunne huslige Forretninger nok som sætte ham i Arbejde. Konen har formeget at passe i sit Hus til at kunne besørge Børnenes Undervisning. Desuden kalder Forretninger ofte en Bondkone ud af Huset. Gode Forældre gjøre vistnok, hvad de kunne, men deres Tid tillader dem ikke at gjøre alt. — — Forbindes I af Paulus til at opdrage Eders Børn i Tugt og Herrens Formaning, saa indbefatter denne Apostels Erindring uimodsigelig dette: Da I ikke selv ere i Stand til at opdrage Eders Børn, saaledes som det bør ske, saa er det Eders Pligt at benytte Eder af den Lejlighed, som gives Eder, at sende Eders Børn i Skolen, paa det at de der kunne lære det, som angaar deres sande timelige og evige Lykkelighed.

Forældre, lader Eders Børn flittig søge Skolen:

- 1) Derjom I have om Kjærlighed til Eders Børn,
- 2) Derjom I have oprigtig Kjærlighed til Eder selv, og
- 3) Derjom I have sand Kjærlighed til Eders Herstabs."

I det første af disse tre Hovedaffnit udvikler den begavede Taler i et aandrigt og begejstret Foredrag, hvorledes Forældrenes Kjærlighed forbinder dem til at sørge for deres Børn. Han siger saaledes blandt andet: „Er det naturligt, at Forældrene elske deres Børn, saa bør de vise denne Kjærlighed deri, at de gjøre alt, hvad der staar i deres Magt for at befordre deres Børns Vel og Lykkelighed, saavel i Henseende til deres udsødelige Sjæl, som og i Henseende til deres Legeme. De som alene sørge for det sidste, hvor dybt for-

nedre de dem ikke! Hine ufornuftige Skabninger gjøre det samme, de fleste iblandt dem bære al mulig Omjorg for deres Unger, de sørge for, at de ej skal fattes Føde, og om de endog ellers ere frygtfomme, saa ere de dog modige nok til at forsvare deres Yngel, om de endog skulle sætte deres eget Liv i Fare. Forældre, som kun vise Omhyggelighed for deres Børns Legeme, men glemmer den udødelige Sjæl, som bor i Legemet, ved hvad Navn skal man kalde dem? ere de værdige til at kaldes Kristne? fortjene de at kaldes Menneſker? handle de bedre end hine ufornuftige Dyr? — jeg overlader Eder selv at bejvare disse Spørgsmaal.

Retſindige Forældre, som elske Gud og Jesum deres Frelser oprigtig, indſe, at Gud har givet dem deres Børn, at de skulle opdrages i Tugt og Herrens Formaning. — De erindre daglig denne vigtige Sandhed, at de og deres Børn have en Gud og Fader, som haver ſtabt dem, at de ere døbte med en Daab, gjenløste af en og samme Frelser, bestemte til en og samme Udødelighed i Henſeende til Legem og Sjæl. De ønske, at deres Børn maa være lykkelige i Verden og salige i Himlen. Selv tænke de paa Jesu Ord: Hvad gavner det Menneſket, om han vinder den ganſte Verden, men tager Skade paa ſin Sjæl; og derfor opdrage de deres Børn i Herrens Formaning. —

Hvad er det, som Eders Børn skulle lære i de nye indrettede Skoler? De skulle opdrages i Herrens Formaning. De skulle lære at kjende Gud ſom Skaber, lære at beundre hans guddommelige Almagt, Viſdom og Kjærlighed i Naturens og Naadens Rige. Derfor skulle de lære at kjende det almindeligſte om denne Verden (Geografi) og de Begivenheder, som ſker i Naturens Rige (Naturhiſtorie). De skulle

læse det gamle og det nye Testamente for at se Guds vise Forsyns Veje i at regere Verden — beundre hans kjærlige Omsorg i at sende sin Søn til Verdens Forsoning, — se Exempler af gode Mennesker i Herrens Ord, for at opmuntres til det gode, se Exempler af onde til Advarsel. De skulle lære at kjende Jesum, som den, der er en Forligelse for deres og den ganste Verdens Synder. Men de skulle ogsaa lære at se hen til ham, som det Exempel, i hvis Fodspor de skulle træde (Jesu Levnet). De skulle undervises i vor Religions guddommelige Sandheder, kjende Troen paa Jesum og et helligt Liv og Levnet som Vejen til Saligheden. Exempler tagne af Guds Ord i sin herlige Glans og Ugudelighed i sin hæslige Skikkelse. De skulle ikke være rent uvidende om det, som angaar deres eget Fødeland, men kjende de forskellige, vigtigste Begivenheder, som ere foregaaede i deres Fødeland og opmuntres at tænke som deres Forfædre, der jatte deres Vre i at være danske Mænd, Gud, Kongen og Fædrelandet tro. Eders Børn skulle vide at drive deres Jorder ej blot efter Sædvane, men efter rigtige Grundsatninger; de skulle lære at skrive og regne. — — Lader dem derfor flittig komme i Skolen, frygter ikke, at eders Børn skulle alt for meget bebyrdes; nej, jeg lover Eder paa Skoleholdernes og egne Begne, at vi ville gjøre os al mulig Flid for at Undervisningen bliver let og behagelig for Børnene. Vel sandt, at de ikke skulle lære udenad paa den ellers brugelige Maade, men de skulle forstaa, hvad de lære. Der skal altid spørges som af Filipus i Apostlernes Gjærninger: „Forstaaer Du og, hvad Du læser.“

Sender Eders Børn flittelig i Skolen, saa skulle I have den Glæde at se deres større Oplysning og en god

Grund lagt, paa hvilken de kunne bygge videre. Vil I have Guds egen Befaling, saa kunne I læse den i femte Mosebog. Du skal elske Herren din Gud af dit ganske Hjerte, af din ganske Sjæl og af din ganske Formue. Og disse Ord skal være paa dit Hjerte, Du skal gjentage dem for dine Børn, og tale om dem, naar Du sidder i dit Hus, og naar Du gaar paa Bejen, naar Du lægger Dig, og naar Du staar op.

Adlyder denne Guds Befaling i Eders Huse, adlyder den ved at lade Eders Børn søge Skolen, hvor hele Undervisningen sigter til at opflamme i deres Hjerter sand Kjærlighed til Gud.“

I den anden Del viser han, hvorledes enhver i Menigheden, der elsker sig selv oprigtig, villig sender sine Børn flittig i Skolen. „Elsker jeg mig selv“ — siger han — „og hvo gjør ikke dette? saa søger jeg at undgaa alt det, som kan forarsage mig Bedrøvelse; jeg gjør derimod alt, hvad jeg kan, for at være glad og fornøjet, og naar jeg tænker paa Evigheden, saa ønsker jeg baade her og hijsket at være lykkelig. Vilde I befordre Eders Glæde og Lykjalighed, saa søger jom troende Kristne, at gjøre eders Faders Villie som er i Himmelen. Og hvad fordrer han af Eder, Fædre og Mødre? opføder Eders Børn i Tugt og Herrens Formaning. Sandelig det er Eders Pligt at samle Liggendefæ for Eders Børn, og jeg har alt vist Eder, at det sker ved en tidlig plantet Gudsfrugt i deres Hjerter. En sand Gudsfrugt gjør dem til Iyhige Børn og hjærlig sindede mod Eder. Med Glæde søge de at følge Pauli Formaning: I Børn lyder Eders Forældre i Herren, thi det er Ret. Er din Fader og Moder, hvilket er det første Bud med Forjættelse, paa det dig skal worde vel, og Du skal leve længe paa Jorden. De adlyde

Eder ej blot af Naturens Drift, men som Kristne. De anse Eder som deres største Velgjørere, thi I sørgede for deres aandelige og evige Vel. Aldrig skulle de tro endog ved største Udhighed og Villighed at kunne gjengjælde Eders Godhed imod dem. Bliver I gamle og affældige, saa skulle de søge at lette Eder Alderdommens Byrder, have de endog kun lidet at meddele Eder, de skulle gjøre det med den største Fornøjelse. Heller ville de selv lide Mangel end lade Eder føle den. Ved Omhyggelighed og Pleje i Eders Svaghed skulle I høste Glæde af den Opdragelse, I gave Eders Børn, de skulle end ikke agte de Besværligheder, thi Taknemmelighed opvarme deres Bryst.

Have I opdraget Eders Børn til Kristne, saa skulle I se i dem tro Tjenestefolk, kjærlige Ægtefæller og gode Forældre, — — lader Gud Eder opleve den Glæde, at I se Eders Børn gifte, saa skulle I fornøjes, naar I bemærker, at de vandre i Aandens Enighed og holde Fredens Baand. Hvad er Marsagen til Uenighed i Ægtestanden? er det ikke Mangel paa en sand Gudsfrugt? ja alle mig bekjendte Exempler stadfæster dette. Gudfrugtige Ægtefæller bære derimod hverandres Byrde og opfyldte saaledes Kristi Lov. — —

Bliver nu Eders Børn igjen Forældre, saa gjøre de imod deres Børn, hvad I gjorde mod dem. O, store Tanke, vederkvægende Fornemmelse! at have frelst en Sjæl fra Døden, at have i Guds Haand været et Middel til fleres Frelse; ingen Glæde vejer op imod denne, ja den skal følge med Eder for Herrens Trone. — Elske I Eder selv, saa gjører dog, hvad I kunne for at føle Livets sande og evige Glæder, som ej forlade Eder i Døden, men ledsage Eder ind i Evigheden.“

Han udvikler Forældrenes Sorg over ugudelige Børn: — ja selv i Dødens Øjeblik vil denne kvælende Tanke pine Eder, at dersom Eders Børn fordømmes, saa er det Eders Skyld, at dersom disse Eders Børn opdrage igjen en ugudelig Slægt, saa kunne I anse Eder selv som Aarsagen dertil. Forældre! spar Eder for denne Bedrøvelse; handler derfor saaledes, at I her kunne se Eders Børn som Guds Børn som Aarvinger til Saligheden og Jesu Kristi Medarvinger. — Herre, naadige Gud! giv dog for Jesu Skyld, at vi alle, som Du velsigner med Børn, paa hin Dag maa kunne sige med Glæde: Se Herre, her er jeg og de Børn, som Du haver givet mig.“

„— — Eders Herskab har besluttet at udmærke dem, som ere flittige paa en fjerdeles Maade. Den, som er bedst oplyst i de Ting, som læres i Skolen, og tillige forbinder et retsindigt og gudsfrygtigt Liv og Levnet, skal have nærmest Udgang til Gaard- og Husfæste. — — Have de foransførte Grunde gjort noget Indtryk paa Eder, og lægge I endnu denne til, saa ved jeg Intet, som fattes til at overbevise Eder derom. Elske I Eder selv, saa sender Eders Børn i Skolen, derved befordre I Eders egen Glæde, Intet kan undsfylde Eder, naar I forsømme det. Forhen var der mange Grunde til Undsfylning. Vejenes Længde kunde alene være afstrækkende. Saa søgte derfor Skolen om Sommeren og om Vinteren ingen uden Konfirmationsbørn. Men nu er dog Vejen ulige kortere for de fleste, og naar den tredie Skole er bygget, bliver Vejen kort for alle. Forsømmer Børnene Skolen, og I ere Skyld deri, saa forøger I derved Eders Ansvar for Gud og Mennesker. Men elsker I Eder selv, saa vogter Eder derfor; gjør ikke ved forsæt-

lige Synder Eders Regnskab vansteligere, Eders Salighed mindre, Eders Straf haardere. Den tredje Grund, som bør være vigtig for Eder, er denne: Eders Herskab har af Kjærlighed for Eder og Eders Børn gjort de muligste bedste Indretninger med Skolevæsenet. Viser Eders Kjærlighed til Eders Herskab deri, at I opfylde hans Dnsfte og sende Eders Børn flittig til Skolen.

Det nøjeste Baand forbinder Eder med Eders Herskab. Hvo er den, som bestemte dette og ej et andet Herskab, som I skulle tjene? Gud har gjort det; hans Forsyn lod Eder fødes paa dette Guds og bandt Eder altsaa til denne Fødestavn". — Han udvikler fremdeles deres Pligter og den Lydighed, de som Tjenere ere dets Herre skyldige og stadfæster det med Bibelens Ord — „Na den skal vises ej alene mod de billige og gode men ogsaa mod fortrædelige.“ Kræver Evangeliet dette af Eder, hvor meget mere bør I da vise denne Lydighed imod en god Herre. — I ere forbunden at vise kjærlig Taknemmelighed mod en Herre, som ved hele Indretningen viser, hvor højt han elsker Eder og Eders Børn. Han kunde have paalagt Eder større Byrder. Men for at sjaane Eder ere Skolerne byggede paa hans egen Bæstning. Selv bidrager han aarlig til Skolernes Vedligeholdelse og det anseeligt for at Eders Bidrag kan blive saa meget desto mindre. Eders Børn blive frit underviste; Bøger og alt, hvad de behøver, gives dem frit. Tiden er fastsat saaledes, at de større Børn kunne være Eder til Tjeneste. Altting er indrettet med største Billighed. Ustjonselomme og utaknemmelige ere de iblandt Eder, som ikke agte alt dette og ville vise deres Taknemmelighed ved at sende deres Børn i Skolen.

Eders Herre forlanger ikke at roses — — Han attraar denne store Dyktalighed, at være ved Guds Naade et Middel til udødelige Sjæles Frelse. Han ønsker, at I og Eders Børn maa være hans Ære og Glæde paa vor Herre Jesu Kristi Dag, paa den Dag, hvor den retsindige Herre og den gudsfrygtige Tjener skulle hilse hverandre som Brødre. — —

Maatte jeg have været heldig nok i at overtale Eder til Eders Pligts Sagttagelse. Maatte min Tale efterlade et dybt Indtryk i Eders Hjærter, saa at I med Glæde maatte udøve Eders Skyldighed. At de fremførte Grunde ere rigtige, derom tvivler jeg ikke, men muligt, at de ved mit Foredrag ikke ere fremførte i deres fulde Styrke. Jeg har ønsket, jeg har attraaet det og har talt til Eder af Hjærtets Fuld; og jeg har det Haab, at jeg ikke i Dag har talt forgjæves. Jeg har søgt at sætte Eders egen Følelse, Eders Kjærlighed til Eder selv, til Eders Børn, til Eders Herstaa i Bevægelse, og mine Grunde have været byggede paa den Kjærlighed, som en Kristen skylder Gud og Jesum.

Jeg tvivler ikke om Eders Kjærlighed til mig; tillader derfor, at jeg føjer denne til: Elske I mig, saa opfylder min Glæde, og gjører hvad Gud, Eders Herstaa, Eders Børns, Eders eget timelige og evige Vel fordrer af Eder, og dette Haab har jeg om Eder Alle, at I betænke Pauli Ord; Lyder Eders Ledsagere, thi de vaage over Eders Sjæle, som de, der skal gjøre Regnskab, at de gjøre det med Glæde og ikke sukende, thi det er Eder ikke gavnligt. Hisset i Evigheden skulle vi glædes, naar Herre og Tjener, Ægtefæller, Forældre og Børn, Tilhørere og Lærere, som her i Troen paa Frelseren have øvet deres Pligter, igjen skulle samles. Jeg ønsker mig denne over Alting store Glæde. Og Andægtige!

onste I ikke ogsaa denne? Jeg ved I gjøre det. O! saa vandrer her som Guds elskelige Børn, gjører hvad I kunne. Gud skal hjælpe og styrke enhver af os til at overvinde alle Bønskeligheder. Jeg anbefaler Eder Brodre Gud og hans Raades Ord, som er mægtig til at opbygge Eder og give Eder Lov iblandt de Hellige. Han styrke Eder Forældre til at opfoede Eders Børn i Tugt og Herrens Formaning. Ja Gud selv berede os alle fuldkommelig til al god Gjærning, Sam, den treenige Gud, Fader, Søn og Helligaand være Være i Menigheden i Kristo Jesu i alle Ewigheder. Amen!

Til Dig opløste vi vore Hjerter, Du som er Fader af alt det, som kaldes Børn i Himlen og paa Jorden. Lad dit Ord velsignes paa Forældrenes Sjæle, saa de maa vise det mod deres Børn, som de ere dem skyldige, paa det, at de alle med Glæde maa møde paa hin Dag. Din Velsignelse følge med disse forbedrede Indretninger til Ungdommens Bedste. Lad den Sæd, som udstroes, bære hundredfold Frugt, at Kongen og det kongelige Hus, som vi anbefale til din faderlige Godhed, maa i den opvoxende Ungdom saa oplyste, redelige og tro Underfaatter. Lad dette Steds høje Herfskab leve og allerede her høste Glæde af deres til din Være sigtende Foranstaltninger. Glæd dem tillige med deres hoi-adelige Familie med dine Velsignelser her og hisset. Velsign denne Menighed, lad Tilhører og Lærer række hverandre Samfunds forenede Hænder, at omsider de med mig og jeg med dem evig maa glædes hos Dig. Vor Fader osv."

Efter Prædikens oplæstes det af Greven forfattede Skole-reglement for Haagerup, Gjørup og Grønderup Skoler af hvilket vi hidstætte følgende Uddrag.

Børnens Opdragelse er ubestridelig det vigtigste, som

skal give et grundet Haab til en mere oplyst Almue, og derved fremmes deres egen sande Lykhalighed i Fremtiden, siden deres Tænkemaade, Forstandens Dannelselse beroer næsten alene paa den Opdragelse, det Indtryk og den Anvisning, de faa i de første Aar, uden hvilke de ej vil være i Stand til at opnaa de dem fornødne nyttige Kundskaber. Til den Ende har jeg henlagt Brahetrolleborg Skole til Gjørup og oprettet en Skole i Haagerup, ligejom jeg og har i Sinde at oprette en tredie Skole i eller ved Grønderup. Tilmed har jeg haft den Lykke, at faa en meget brav og særdeles duelig Mand til at forestaa Gjørup Skole og Haab om at faa ligeledes en til Grønderup Skole, medens Degnen Mølmark vil forestaa Haagerup Skole med Hr. Birchs daglige Tilsyn.

Til Haagerup Skole henlægges: Haagerup, Brendelystinge, Lydinggaard, Keiserhus, Lydingborg og Bujbjergshus.

Til Gjørup Skole: Brahetrolleborg, Lygten, Spangen, Fleninge, Gjørup, Solleruphus, Paspaa, Høbbet, Sandhus, Bughus, Knagelbjerg, Nybygtaarde, Honssehuset, Kræmerhuset, Kejleholme og Teglgården.

Til Grønderup Skole henlægges Grønderup, Bystedhus, Jagsted, Nybo, Dyrehuset og Silkehuset.

Ethvert Barn i vedkommende Distrikt skal søge Skolen fra det 6te til det 14de eller 16de Aar, eller til de have lært alt det, de behove at vide i deres tilkommende Stand og Vilkkaar. I Foraaret 1785 udgaar ingen af Skolen, men enhver, som fra 1786 og senere udskrives af Skolen skulle meddeles et Bevis for deres Opførsel og Kundskaber. Og for at blive Gaardmand i Fremtiden efter 1788 maa det være nødvendigt at kunne læse alt, baade trykt og skrevet, at kunne skrive en god og læselig Haand, at kunne regne de

fire Species og den simple Reguladetri og forstaa alt det, de behøver til at forestaa en fornuftig Abling, saa at han efter Overbevisning, ifølge de Grunde han véd og ikke efter Sædvane kan drive sin Gaard. Endelig maa han og altid have vist en god Opførsel.

For at blive Husmand forlangte man en mindre omstændelig Kundskab i Agerbruget og i Regning, og den som kun vilde vinde sit Brød som Daglejer kunde undvære begge Dele, naar kun han kunde det som udfordres for at løseskrives af Protokollen.

To Gange om Aaret, Paaste og Mikkelsdag, indskrives de Børn i Skoleprotokollen, som have fyldt 6 Aar. Udeblivelse fra Skolen medførte Mulkt for Forældrene.

Vinterstolen holdes fra 1ste Oktober til 1ste Maj fra Kl. 9—12 Formiddag fra Kl. 1—4 Eftermiddag. Sommerstolen fra 7—11 Formiddag og fra 2—6 Eftermiddag, med 4 Ugers Ferie i Høst og 2 Uger i Bløje og Sædetiden. De ældste Børn søge Skolen om Formiddagen og de Smaa om Eftermiddagen. Denne Ordning blev dog snart afløst af den nuværende, hvorved ældste Klasse søger Skolen 4 Dage om Ugen om Vinteren og 2 om Sommeren, medens yngste Klasse gaa 2 Dage om Vinteren og 4 om Sommeren.

De ældste Børn skulde hver Søn- og Helligdag møde Skoleholderen ved Kirken og følge med ham ind i Kirken, ligesom de Ugifte ikke maatte forsømme de hveranden Søndag afholdte Katekisationer. Skoleholderen anviser Børnene Plads paa det nederste Pulpitur, medens Konfirmanderne tage Plads i Koret.

Unge Folk, som efter deres Udgang fra Skolen maatte ønske at lære noget mere, henvises til Aftenstolen Søndag

og Onsdag Eftermiddag. Endelig holdt Skoleholderen om Vinteren en Forelæsningsstunde fra Kl. 6—7, hvortil Udgangen var fri for Alle. — Til at paase Skoleindretningens sikre Gang og Reglementets Overholdelse skulde der under Grevens Ledelse være en bestandig Skolekommission, bestaaende af Præsten, Forvalteren, Skoleholderne og tre Tilhynsmænd.

I Reglementets § 11, der omhandler Skolekassens Indtægter, bestemtes det, at hver Gaardmand skal bidrage 4 Mk. 1 Skp. Rug og 1 Skp. Byg aarlig samt et Dispund Hø og 1 Dispund Halm af hver Td. Hartkorn, ligesom hver Husmand skulde betale 1 Mk., hver Karl 4 β , hver Pige og konfirmeret Dreng 2 β , medens de tidligere fastsatte ugentlige Skolepenge bortfaldt. Børnene fritoges for at betale Bøger, Blæk og Papir, dog betaltes 4 β for hvert Barn, som indskreves i Skolen. Haandværkere og Folk udenfor Bondestanden skulde betale et aarligt Bidrag efter Grevens Ansættelse, ligesom Tavlen skulde ombæres to Gange om Aaret og ved alle Brudevielser til Vedste for Skolekassen. Ligeledes frembares Skoleboksen ved alle Gæstebud og Samkvem i Sognet. Smaaamulfter i Tingstuen, Lejermaalshøder, Skiftejalser og andet mere skulde ogsaa komme Skolekassen til Indtægt, foruden at Greven selv aarlig gav 100 Rdr. dertil.

Greven sluttede sit Skolereglement med disse Ord: „Dette troer jeg, er det største Bevis jeg har kunnet give Eder og Eders Børn paa min Kjærlighed, det vigtigste Eftermæle, jeg kan efterlade, stræber derfor med mig, lader os arbejde med fælles Kræfter, saa vil Hensigten af alt dette vist opfyldes. Gud velsigne vor Iver og Ridkjærhed, at vi med Glæde kunne forlade vore Børn og dette timelige, naar

vi faaledes med Rolighed kunne give os det Vidnesbyrd, ikke at have forsvømt noget, som kunde tjene til deres sande Nytte og vi og med Fornøjelse kunne se Virkningerne, det i en saa kort Tid vil frembære, naar vi alle unge og gamle ere hinanden tro. Det give Gud!”

Brahetrolleborg, den 17de December 1783.

L. Reventlow.

Efter en højtidelig Middag paa Brahetrolleborg, sluttede man denne hjældne minderige Dag med de bedste Ønsker for Fremtiden. Og den følgende Dag fortsatte man Højtideligheden i begge Skolerne i Haagerup og Gjørup, hvorfor vi ogsaa her ville gjengive Sognepræstens smukke Indvielsestale, saadan som den var holdt paa begge de nævnte Steder d. 18de December 1783:

Kjæreste Venner!

Det er Eder alle Ældre og Yngre allerede bekendt, hvorfor vi i Dag have forsamlet os her i Skolen. At Skoler ere vigtige Steder, det behøver jeg ikke at bevise. Jeg skulde ellers være nødt til at gjentage, hvad jeg sagde Eder i Kirken i Gaar, og Eders Opmærksomhed ved mit Foredrag, hvorfor jeg takker Eder, gjør denne Gjentagelse unødvendig. Jeg henvender mig derfor med min Tale til Eder, elskelige og dyrefjorbte Børn! Her er det Sted, hvor I for Fremtiden skulle undervises om Guds Vilje for at være og blive Guds elskelige Børn og Arvinger til Saligheden. Det være Eder

desaarlag et helligt Sted. Hvad Kirken er for de ældre, det er Skolen tillige for Eder kjære Børn! Samler derfor Eders Tanker fra al Uhyndelse, naar vi nu med Bøn og Guds Naakaldelse ville hellige Herren dette Sted. Jesus har selv sagt: „Af de Umyndiges og Diendes Mund har Du beredt Dig en Lov.“ Beder derfor, I Unge, forener Ældre Eders Bønner med vores, beder med mig:

Himlene og Himlens Himle kan ikke begribe Dig allestedsnærværende Gud! hvor langt mindre dette Sted, som her er byggt. Men vend dit Ansigt til din Tjeners Bøn, og til hans ydmyge Begjæring! Herre, min Gud! at høre paa denne Bøn, som din Tjener beder for dit Ansigt: At dine Dine maa være aabne over denne Skole Dag og Nat, over det Sted, hvor Du vil sætte dit Navn, Herre Gud! lad denne Skoles Lærer og Børn blive iførte med Salighed, og lad dem helligede glæde sig i det Gode. Lad den Undervisning, som her skal gives, tjene til mange udødelige Sjæles Frelse og Salighed. Giv dog bedste Fader! at nærværende og tilkommende Lærere ved din Kraft udrustede her med Flid, Bestandighed og Glæde, maa udrette deres Kald. Lad dem aldrig glemme, hvor højt Du, o Jesu, elsker Børn. Du vil, at de skal komme til Dig og faa Del i Dine Betsignelser. Dit Exempel, o Frelser! Du Troens Begynder og Fuldkommer være stedse for deres Dine, som her skulle undervises. Du underviste Mennesker om Vejen til Salighed, Du indrettede dit Foredrag efter dine Tilhøreres forskjellige Beskaffenhed. Du trættedes ej ved gjentagne Formaninger. Lad dem aldrig glemme at efterfølge Dig i alt dette. Bryd dem med Kundskab, Sagtmodighed og alle de Dyder, formedelt

hvilke en Kristen af Dig agtes som din Ven. Bered værdige hellig Mand Lærernes Sjæle, bøj Børnenes Hjerter til alt det, som godt er, paa det de her ved Dig vejledte, med Glæde maa vandre Vejen til Salighed, og hisset af Dig, treenige Gud! modtages som Dine tro Bekjendere. Du skal saa af Naade opfylde Dit Lofte, at de, som have undervist andre, skulle skinne som den udstrakte Befæstnings Skin, og de, som have retfærdiggjort mange, som Stjærnerne evindelig og altid. Forbyd, kjærlige Gud og Fader! at aldrig ubefindig Brede og Hidfighed maatte besmitte Lærernes Hjerter og Læber; Forjag fra dette Sted al Letfindighed, Udspredelse og Ungdoms Synder, paa det at disse Mure og Vægge ej paa hin Dag maatte vidne imod nogen af dem, som her udøvede Overtrædelser. Hellige Fader! hellige Lærer og Børn nu og fremdeles, hellige os alle i din Sandhed, dit Ord er Sandhed. Amen!

Her er ikke andet end Guds Hus, saaledes jagde forud Jakob, og nu, da vi have anraabt Guds naadige Nærværelse og Baretægt over denne Skole, tør jeg med fuldkommen Grund sige: Denne Skole er Guds Hus; hvor to eller tre komme sammen i mit Navn, siger Jesus, der er jeg midt iblandt dem. Herrens Herlighed opfylder nu ogsaa dette Sted. Saaledes bør denne Skole anses af alle fra denne Dag af, men fornemmelig af denne Skoles Lærer og Børn. Derjom de stedse gjøre det, saa skal Erbødighed for den Allestedsnærværende og Kjærlighed til den gode Gud, ledtage dem her til dette Sted, være hos dem i den Tid, de ere i Skolen, og paa ny opmuntrede til det Gode, skulle de igjen søge deres Hjem. Jeg er vis paa, at denne Skoles Lærer i dette Øjeblik anraaber Gud om

Held, Lykke og Betsignelse til hans forestaaende vigtige Forretninger.

Jeg bekjendtgjør Eder herved, at det har behaget Højvelbaarne Hr. Greve af Reventlow, at bestikke Chr. Aug. Schmidt til Skoleholder ved Gjærup Skole.

Forældre! antager ham med et beredvilligt Hjærte, glæder ham med at sende Eders Børn til Skolen. Forundrer Eder ikke over, om Undervisningsmaaden bliver noget anderledes end den sædvanlige og her forhen brugte. Jeg kjender altfor vel den almindelig herskende Tænkemaade til, at jeg skulde tvivle derom, at jo adskillige ville sige: Der sker saa mange nye Ting og Indretninger i vore Tider frem for i de forrige; alting skal være anderledes, følgelig ogsaa dette. Men jeg vil sige Eder saameget: Eders Herre har med mig overlagt, paa hvilken Maade Eders Børn for Fremtiden skulle undervises; vi have udvalgt den, som synes at være den bedste, grundet paa en lang Erfaring i andre Skoler. — Er denne Undervisningsmaade ny for Eder, saa har den længe været brugt i mange Skoler; Erfaring har lært, at flere Børn paa engang hastigere lære at læse, vænnes til Opmærksomhed, lære at forstaa, hvad de læse, ved denne end ved den ellers almindelige Maade, hvor kun Barnet pincer sin Hufommelse uden at bruge Estertanke og Overlæg. Jeg vil derfor bede Eder: Dømmer ikke for hastig, men oppebier et Aar, og saa giver jeg Eder Lov til at dømme, dog maa jeg lægge dette til, at man kun kan tilstede dem den Rettighed til at dømme, som have holdt deres Børn flittig til Skole, thi denne Undervisningsmaade fordrer det, at de flittig og uafbrudt komme der. Jeg har desuden den Tillid til Eder, at I indser, at denne Maade er udvalgt til Eders

Børns Fordel og Gavn. Udfaldet skal ogsaa næst Guds Hjælp, heri retfærdiggjøre os fuldkomment, og derfor behøves det ikke at tale vidtløftigere om en Sag, som af Retfærdige og Indsigtsfulde forlængst er billiget og bifaldet.

Antager Skoleholderen med Agtelse som den, der ved at arbejde paa Eders Børns Forstand og Hjærte, af Eder bør anses som Eders Børns sande Velgjører. Jeg har det fulde og faste Haab, at han vil gjøre sig al mulig Flid og med Glæde opfylde sine Pligter. Og sandelig, det som en Skoleholder har at gjøre, er vist betydeligt, thi det sigter til intet mindre end til Gjenløstes timelige og evige Vel. Børnenes Undervisning fordrer det nøjeste Overlæg. Hverken ere Forstandens Kræfter eller Hjærtets Tilbøjeligheder lige hos alle Børn, et kan fatte hastigere, det andet derimod langsommere; et har Vist, det andet ikke; et er højeligt, det andet egenfindigt; et stadigt og fat, et andet letfindigt og flygtigt; og saa forskjellige Børn skulle undervises af en Mand, at de saavidt som mulig kunne lære, hvad de bør. Her fordres altsaa af Læreren Kjærlighed til Børnene; han bør anse sig som Fader til alle de Børn, der søge hans Undervisning, saa opvækkes Gjenkjærlighed, og Undervisningen lykkes bedst. I hans Ensomhed overlægger han, hvad han vil sige, og hvorledes han vil foredrage Sandhederne, thi det er ham derom at gjøre, at Børnenes Forstand bliver opløst, og deres Hjærter bøiede til det Gode. Saaledes beredt kommer han i Skolen; her anspænder han sin Tænkraft og nedlader sig til Børnenes forskjellige Begreb. Han gjør Sandheden tydelig for deres Forstand og vigtig for deres Hjærte. Han fremkalder af deres Sjæle Forestillinger, der hidindtil have lagt skjulte og ubrugte.

En retfindig Skoleholder foredrager Religionens Sandheder af sand Overbevisning og med levende Følelse. Han lærer Børnene at kjende den Gud, som han selv oprigtig elsker og tilbeder, den Frelser, hvis Fortjeneste alene opfylder hans eget Hjærte med en sand Sjælerolighed, hvis Værdom og Exempel er hans Kettesnor; — den Mand, til hvis naadige Vejledning han daglig i Bonnen overlader sig. Selv onsker han som en troende Kristen at vise sin Tro i Gjerninger, ej med kolde Formaninger og tomme Ord opmuntrer han til det Gode eller advarer mod det Onde; nej, hans egen Følelse og Erfaring, Skriftens Opmuntringer og Advarsler, Exempler af Herrens Ord og andre gode Skrifter, Gudsfrugts timelige og evige Belønning, Lasternes nærværende og tilkommende Straf ere de Grunde, som han stedse bruger, og frem for alt glemmer han ikke at vise Troen paa Jesum som Kilden til alt det Gode, en Kristen over.

En retfindig Skoleholder anser sit Arbejde som vigtigt for Kirken og Staten, saasom han skal danne gode Borgere for Verden og Evigheden. Og viser han Flid, Trostab og Iver, saa er han i sin Kreds ligesaa agtværdig en Mand, som enhver Embedsmand er det i sin, Guds Naade, Retfjindiges Agtelse, Forældres og Børns Kjærlighed, evige Belønninger; — Vøn nok for hans vist besværlige Arbejde! Saaledes Dyrefjæbte! anse denne Ederes Skoleholder for Fremtiden; med Fornøjelse skal han saa leve iblandt Eder.

Tiltale til Skoleholderen!

Opmuntrret ved disse Forestillinger skulle De, i Tillid til Gud, med Glæde begynde og fuldføre Deres Forretning i

denne Skole. Gud hjælpe og styrke Dem for Jesu Kristi Skyld med sin Aand og Raade. De sætte al deres Haab paa ham, og han skal velsigne deres Bestræbelser, saa at De ej alene skulle frelse Dem selv, og om ikke alle, saa dog mange af de Børn, som have været betroet til Deres Undervisning. Indløbende Vanskeligheder og Besværigheder skulle ikke afstrække Dem. De se derfor stedse hen til Jesum og hans Apostle. Betragter jeg disses Arbejde, overvejer jeg deres Kaar her i Verden, ser jeg hen til de Hindringer, som bleve lagde dem i Vejen; saa formindstes, ja næsten rent forsvinde for mine Øjne de Ubehageligheder, som en Lærer i Kirken eller Skolen undertiden her maa erfare. Utrættet lærte han, denne Lærer kommen af Gud; han lod ikke nogen Lejlighed gaa forbi uden at benytte sig af den, for at sige hans Tilhørere det, som han troede at være dem tjenligt. Og hvad var hans Løn? Saa antog hans Lærdomme; meget mere var han udsat for sine Medlevendes Had, Foragt og Forsølgelse. Han siger os selv, hvorledes hans Tilstand var i det Timelige: „Kæve have Grave og Fugle have Neder, men Menneskens Søn haver ikke noget, hvor han kan hælde sit Hoved til.“

Men maaske hans Exempel er for højt? maaske det er for vanskeligt at efterfølge? Nej! hans Apostle vise sig ogsaa i dette som hans tro Efterfølgere, og de vare dog Mennesker, syndige og svage, som vi ere. En Paulus maa selv tale og vise os hans egne og hans Medbrodres tunge Kaar: Derfor er jeg tilfreds i Skrobheligheder, i Forhaanelser, i Nød, i Forsølgelser, i Angest for Kristi Skyld. Jeg rejste ofte, jeg var i Farligheder i Vandstrømme, i Farligheder blandt Rovere, i Farligheder af min Slægt, i Farligheder af Hed-

ninger, i Farligheder i Byen, i Farligheder i Orken, i Farligheder paa Havet, i Farligheder blandt falske Brødre, i Arbejde og Møje, ofte i Bagten i Hunger og Tørst, ofte i Faste i Kulde og Nogenhed. Men i alle disse Ting mere end overvinde vi ved ham, som os elskte. Besjæles De af denne Apostilernes oprigtige Kjærlighed til Jesum og deres Medgjenløste, saa skal Deres Arbejde ej blive nogen besværlig Byrde for Dem: De se med ufra- vendt Oje til Deres Forsøner og til Verdens første Lærere, og nu vandre De uforsagt deres Vej med faste og sikre Skridt, og aldrig skulle De savne Guds faderlige Hjælp og Raade. Sa Gud skal gjøre det saa vist, som han har lovet det. — Denne Skoles høje Ejer lover Dem sin Understøttelse i alle Dele, og hans Agtelse skal opmuntre deres Flid. — Af mig maa De vente alt; saa tidt som mange Embeds Forretninger i to adspredte Sogne tillader det, skal jeg besøge Skolen, undervise med dem og glædes over Børnenes Fremgang, og aldrig skulle De, saa længe De iagttager Deres Pligter, se af mig den bydende Mine, derimod skulle De altid finde i mig en Ven som med Raad og Daad skal tjene Dem.

Til Børnene!

Af Jesu elskede Børn.

J skulle nu for Fremtiden søge denne Skole, Gud give, at J maa gjøre det med Glæde, af Kjærlighed til Gud og Jesum. Jeg vil fortælle Eder, hvor højt Jesus elsker Eder. En af Jesu Disciple fortæller os, at der vare nogle, som førte smaa Børn til Jesum. Disciplene kunde ikke lide dette,

de vilde hindre dem, at de ikke kunde komme til Jesum. Men Jesus blev vred paa dem og sagde: Lader smaa Børn komme til mig, thi Himmeriges Rige er deres. Jesus kysker disse smaa Børn og velsigner dem. Han siger, at disse Børns Engle se hans Faders Ansigt, som er i Himlen. Saa højt elsker Jesus smaa Børn, saa højt elsker han ogsaa Eder, at I kunne blive salige.

Nu gaar denne hjærlige Jesus ikke mere omkring iblandt os, som han gjorde den Gang. Hverken I eller jeg eller noget Menneſke ser ham med vore Dine. Men kjære Børn, her i Skolen skulle I føres til Jesum, det er: I skulle lære at kjende ham, som Eders bedste Ven i Liv og Død. Han vil velsigne Eder her, dersom I ere gode Børn, og naar I her har elsket ham, tage Eder til Himlen, der skulle I se ham. Er det ikke godt at komme i Himlen? Ja vist er det godt, om I endog have det nok saa godt her i Verden, saa skulle I dog saa det langt bedre. Eders Herskab, Eders Forældre, Skoleholderen og jeg ville dog saa gjerne, at I, naar I engang dø, maa komme til Jesum. Denne Skole er bygget for Eders Skyld, at I her kunde saa at vide, hvad I skulle gjøre for at komme til Jesum og de hellige Engle. Gaar derfor flittig i denne Skole, og beder hver Dag til Gud: lad mig lære noget godt, at jeg her kan være dit Barn, og siden alletider maa blive hos dig. Bliver ikke Børn i Forstanden, men Børn i Ondskab. Gud bevare Eder fra alt ondt, og lade det her og hidsjet gaa Eder vel.

Lader os slutte denne højtidelige Forretning med oprigtige Bønner. Beder med mig: Fader, Du vor Fader som er i Himlene: Himlen er din Trone og Jorden dine Fødders Skammel, men Du værdiges at se ned til Menneſtens Børn, til dine Skabninger, til dine Sjænsøste; Fader

til disse Forældre og Børn, Du vores alles Fader helligt worde dit Navn iblandt os, hellige Forældrenes Hjærter, at de med Glæde maa lade deres Børn komme i Skole, for at kjende Dig og din Vilje, helligt worde dit Navn formedelt Lærerne i denne Skole, helligt worde dit Navn formedelt den Oplysning og Gudsfrugt, som Børnene her indsamle. Dit Rige komme, regjer ved din Land og ved dit Ord Lærernes og Børnenes Hjærter, at din Vilje maa ske her paa Jorden, som i Himlene, lad her paa dette Sted beredes Kristne, som gjøre din velbehagelige Vilje. Giv os i Dag vort daglige Brød; lad al timelig Ulykkelighed være disse Forældres, Børns og Skoleholderens Del. Forlad os vor Skyld, som vi forlade vore Skyldnere, tilgiv bedste Fader! for Jesu Skyld Lærer og Børns mulige Fejl; giv dem hjærlige Hjærter, som stedse forlade og tilgive hverandre, ligesom Du i Kristo forlader dem deres Synder. Led os ikke ind i Fristelse; forbyd, at Lærer og Børn ej nogen Tid forledes til, at afvige fra Dig og dit Ord, og lad intet hindre dem i din Viljes Jagttagelse. Men frels os fra det Onde. Bevar dette Sted, lad denne Skole staa befriet for Ildsvaade og andre ulykkelige Tilfælde, fri Lærer og Børn fra alt ondt, gjør dem og os alle lykkelige paa Sjæl og Legeme, saa at vi omfider befriede fra alt ondt, maa forhjælpes til dit himmelske Rige. Dit er Riget; Du er vores alles Gud og Herre. Din er Magten. Du kan gjøre, hvad Du vil, og efter din guddommelige Kraft opfylde vore Begjæringer. Din er Æren, æret og ophøjet være Du af os alle, for denne Skole, æret og ophøjet for alle dine Velgjæringer. Her op høje vi dig med svage og syndige Læber, men hjisjet skulle vi

englerene langt fuldkomnere sige og udraabe: Dit er Riget, Magten og Æren i Evighed. Lov, Tak, Ære og Tilbedelse være dig, Fader, Søn og Hellig-Aand, Amen! Du vil høre, hvad vi have bedet. Hør os o Gud for Jesu Kristi Skyld alene, Amen!

Jeg slutter med dette Ønske: Han selv Fredens Gud, hellige Eder ganske og aldeles, han hellige Eder Forældre, Børn og Lærere, og giv dette, at Eders ganske Aand, Sjæl og Legeme maa bevares ustraffelig til vor Herres Jesu Tilkommelse. Amen!

Disse Taler, saavel i Kirken som i Skolerne gjorde et dybt og varigt Indtryk i Menigheden. Der var Betsignelse i den højtagtede Sjælesjergers Ord, og endnu længe efter at han havde modtaget et større Rald i den danske Folkkirke, ja selv længe efter hans Død bevarede man Mindet om Dr. Birchs store Fortjenester som et Medskab i Herrens Haand til at fuldføre Grev Ludvig Reventlows store og smukke Tanke til en sund og velsignet Virkelighed. Selv i vore Dage har gamle troværdige Folk hædret Dr. Birchs Minde ved Siden af „den gamle Greves“ med den største Højagtelse; og ligesom Hovoriets Afsløsning, Udførelsen af Fuldførelse og Arvefæstets Indførelse paa Baroniet Brahetrolleborg 1788, danner et vigtigt Tidsaffnit i Landbrugets Historie, saa danner de nye Skolers Oprettelse 1783 et lige saa vigtigt Vendepunkt i Oplysningen og Kulturudviklingen her i Landet, og det fortjener i denne Forbindelse at erindres, at Stiftets Biskop 25 Aar senere offentlig fremsatte den Paa-stand, at de reventlow'ske Skoler ved Brahetrolleborg fortjente at nævnes som Mønster for alle Danmarks Landsby-

skoler. Og medens mangan en gammel Hovbonde kun halv nødtvungen modtog de Goder, Udsiftningen førte med sig, saa modtog derimod Alle, baade Unge og Gamle den ny Skoleindretning ved Brahetrolleborg med Tak og Glæde. Man saa og hørte, at Hr. Birch med Liv og Sjæl var optaget af denne Tanke — og saa var man med. Det gode Omdømme var sikret og den Frygt, man havde næret, og som ogsaa gav sig tilkjende i Præstens Tale, at Forældrene maatte vise sig uvillige mod de nye Indretninger og kun nødtvungne sende deres Børn i Skole, viste sig næsten at være ugrundet.

Vi have set, at den første danske Seminarist, Chr. Avg. Schmidt, blev indsat til Lærer ved den ny Skole i Gjerup, og at Sognebegnen, Hans Chr. Mølmark, overtog Ledelsen af Haagerup Skole under Hr. Birchs daglige Tilsyn. Fredagen den 19de December — Dagen efter at Gjerup Skole højtidelig var bleven indviet, paabegyndte Schmidt en Prøve-Undervisning aabnet med Bøn og Sang, der fortsattes til den 3dje Januar 1784, paa hvilken Dag den egentlige Undervisning begyndte. Haagerup Skole aabnedes først den 28de Januar 1784, og Prøveundervisningen fortsattes her til den 2den Februar og den reglementerede Undervisning var saaledes i Gang i begge de nævnte Skoler.

Imidlertid havde Greven udsærdiget en Skole-Instruktion for Skolelærerne, af hvilke vi hidsette følgende:

Det fremgaar først heraf, at indtil Grønderup Skole blev færdig, skulde Børnene i dette Distrikt søge Skolen i Pejrup; Nybo alene undtagen, der søgte Haagerup Skole.

Instruksen paalægger fremdeles Læreren, at han ingen Forskjel maa gjøre paa Børnene efter deres Fødsel, Forældre eller Formue. Han skal foredrage højt og tydeligt,

hvad Børnene skal lære. Der undervises i Religion, almindelig Geografi, Historie, især Fædrelandets, Naturbegivenhederne, Agerdyrkning, Regning og Skrivning. Bibelen bør læses med Valg, saaledes at den forstås, og det er den i de Kochovste Skoler brugelige Undervisningsmethode, der skal følges. Det er Forstandens Kræfter, der skal øves og oplyses, intet betroes derfor Hukommelsen, uden det som tydelig forstås. Ved Skriveøvelserne er det nødvendigt, at der skrives det, som kan være til at udvide Børnenes Kundskaber med.

Skolen skulde hver Morgen begynde med en andægtig Bøn og Sang. Det var saa godt som ikke tilladt Læreren at straffe Børnene, og Straffene vare i det Hele taget milde. For større Forseelser kunde Skolekommissionen diktere nogle Slag af Tampen eller af Riset, men Læreren's Haand maatte ikke nedværdiges til saadant — det tilkom Fattigsogden — Stodderkongen. Offentlige Belønninger, Ros eller Dadel maatte saavidt muligt undgaaes eller i alt Fald ske varselomt. — Hver af de fast ansatte Skolelærere skulde have en aarlig Løn af 5 Tdr. Rug, 5 Tdr. Byg, 80 Rdr, i Penge fri Bolig og Udebrændsel foruden andre mindre Indtægter, desuden Græs og Foder til 2 Koer og 6 Faar og være fri for alle Skatter.

Skolekasjen havde sin Indtægt af Sognets Beboere, der bidrog aarlig 15 Tdr. Rug, 15 Tdr. Byg og 64 Rdr. i rede Penge foruden det nedlagde Degnermedes Indtægter og Grevens aarlige Bidrag. Ligesom der i det almindelige Skolereglement var fastsat, at der skulde tilbydes de Unge efter Konfirmationen Undervisning i Skrivning og Regning, og at ingen Husbonde maatte hindre sine Tjenestefolk i at søge denne Aften-skole, saa havde Greven ogsaa i den foran

nævnte Instrux for Skolelærerne indført den Bestemmelse, at de maatte være villige til at holde en Forelæsningsstund om Vinteraftenen fra 6—7. Men Interessen for den nye Skoleindretning var allerede saa levende, at der ikke var Tale om, at Noget vilde lægge Hindringer i Vejen, tværtimod bleve Aftenstolerne allerede den første Vinter godt besøgt, idet over fyrgetyve ældre Mænd søgte Undervisning i Skrivning. Aftenforelæsningerne bleve ogsaa flittig søgte baade af Mænd og Kvinder. Hver Søndag Eftermiddag fra 5—8 samlede Greven alle de flittige Børn om sig paa Gaarden til Lege og Legemsøvelser. Han deltog med Liv og Sjæl i Børnernes Lege og var som oftest selv Anfører, og hvor kunde hans milde Dine straalende af Glæde, naar han saa sig omgivet af en Flok lykkelige Børn!

Skolekommissionen, der bestod af Greven, Sognepræsten, Godsforvalteren, Skolelærerne og 3 af Sognets Bønder, holdt i Regelen Møde en Gang om Maanedens foruden ved de halvvaarlige Examinere, der fra først af blev afholdt i Skolerne, senere paa selve Brahetrolleborg, hvorved Examen fik et mere festligt og højtideligt Præg. Den første Skoleexamen blev afholdt i Juni 1784 og den næste den 14de Oktober s. A. Greven fandt i alt Bæsentligt Behag i Schmidts Maade at undervise Børnene paa. Han ønskede, at de lette Samtaler maatte øves mere og mere, ligesom Ratifikationerne maatte være en Hovedsag efter den Kochowste Methode. Det maatte være en Belønning for Børnene at skrive en halv eller hel Time efter Skoletiden, medens Læreren læste med de smaa Børn.

Da enkelte fattige Familier, som hidtil havde ladet deres Børn tjene Brodet ved at arbejde for Andre, nu

maatte lade dem søge Skolen, saa fremkom der Anker over, at de vilde blive dem for stor en Byrde, om det ingen Understøttelse fik. Greven bestemte derfor, at en Del trængende Familier skulde nyde en Understøttelse, af en Tønde Korn mere eller mindre til hvert skolepligtigt Barn, efter Forældrenes Vilkaar, hvis Børn søgte Skolen stadigt. Der maatte nu betales Skolemulkter for Forsømmelser. Mad. Blankholm paa Høbbet havde en Dreng i sin Tjeneste; men hun mente, at hun stod udenfor Skolereglementet og derfor ikke behøvede at lade Drengen gaa i Skole, langt mindre betale Skolemulkter. Men Greven erklærede, at Mad. Blankholm ingenlunde er fri for at betale Skolepenge eller Mulkter, men meget mere burde betale en højere Skolemulk og højere Skolepenge end simple Bønder. Hun maatte derfor finde sig i at betale et højere Skolebidrag — men saa lod hun Drengen fare.

Den nye Skoleindretning i Brahetrolleborg Sogn bar snart sine skjønne Frugter, og det viste sig, at Gjærup Skole med den paa Seminariet dannede Lærer med det rette Greb paa den nye Undervisningsmaade var Haagerup Skole overlegen. Ved Examen 1785 blev der uddelt Præmier til de Børn, som særlig havde udmærket sig ved Fliid og Fremgang. Der uddeltes 2 Bibler og 5 Salmebøger som Opmuntringspræmier, men begge Biblerne og de 3 Salmebøger faldt til Gjærup Skole. De ovenfor omtalte Aftenmøder i Skolerne bleve ogsaa henholdsvis bedst benyttede i Gjærup, og naar Børnene kom sammen paa Brahetrolleborg, var det fortrinnsvis Børnene fra Gjærup Skole — Schmidts Elever, der udmærkede sig ved kvikke Svar og anstændig Fremfærd. Det var

ingenlunde Mangel paa Interesse for Sagen, at Sogne-
degnen ikke kunde følge den hngre til Faget særlig uddannede
Lærere — han følte selv, at han manglede denne Uddannelse.
Hvor det derimod gjaldt om at sikre Undervisningens Frugt,
der faldt Mølmarks og Schmidts Interesse sammen med
Sognepræstens og Grevens, og deres forenede Interesser
frembragte de skønneste Frugter ikke alene for Baroniet
Brahetrolleborg men ogsaa paa andre Steder her i Landet.
Saaledes se vi blandt andet, at Grev Schimmelman til Vin-
denborg 1786 fuldendte en aldeles lignende Skoleordning, i
hvilke mange Bestemmelser ere ordlydende de samme. Paa
Grevskabet Kristiansfæde arbejdede Broderen Grev Chr. Re-
ventlow i samme Retning om ikke i samme Omfang. Paa
Baroniet Løvenborg foretog Baron Løvenskjold 1797 en al-
deles lignende og endnu mere omfattende Ordning af Skole-
væsenet, i den nærmeste Tilslutning til den trolleborgske Plan.
Sa selv i Norge, medens P. Hanjen var Biskop i Kristians-
sand Stift, søgte han at ordne Skolevæsenet tildels efter den
ved Trolleborg fulgte Plan. — I sit Arkiv for „Skolevæsen
og Oplysnings Udbredelse“, som han tilegner Grev Ludvig
Reventlow paa Brahetrolleborg, siger denne for Almuens Op-
lysning saa varmtfølede Mand — der senere blev Biskop i
Esbjerg — „Jeg har havt den Lykke at omgaa og at ar-
bejde med Deres Højvelbaarenhed i Skolevæsenet, og den
Gnist af Kundskab, af inderlig Følelse om Nødvendigheden
til Ungdommens fornuftige Undervisning og Dannelse, hvilken
jeg medbragte, denne Gnist blev ved Siden af Dem til
Lue. Dem Hr. Grev! Deres Iver, Deres Kundskaber, Deres
Vedholdenhed til Gavn for Fædrelandets Skolevæsen har
jeg tænkt mig, naar jeg saa Hindringer optaarne sig. Den

jeg da ønskede at efterfølge, om jeg end ikke fuldkommen kunde ligne ham, var Danmarks Kochou paa sit Brahetrolleborg, som det andet Kochau.“

Da Sogndegnen Møllmark under 1ste Juni 1786 havde tilkjendegivet Greven, at han ønskede at fratræde sin Virksomhed som Skolelærer, og da Skolen ved Jagsted (Grønderup Skole) nu var under Opførelse, saa søgte Greven paa ny til Kiel for at finde et Par dygtige Mænd til sine Skoler, Han valgte da Johann Hansen Både fra Als og Hans Erichsen fra Gottorp Amt i Slesvig, der begge bleve dimitterede fra Seminariet i Kiel d. 29de Septbr. 1786 efter halvandet Aars Ophold sammesteds. Der blev givet Schmidt i Gjørup Valget imellem de nye Skoler, og han valgte da Grønderup, hvor han arbejdede med utrættelig Virksomhed til sin Død. Både blev da Schmidts Eftermand i Gjørup og Erichsen Møllmarks Eftermand i Haagerup Skole. Men da Erichsen som Sydslesviger, ikke var fuldkommen ovet i det danske Sprog, lovede Møllmark foreløbig, at gaa ham til Haande ved Undervisningen.

Grønderup Skole var nu færdig, og Biskop Bloch i Odense havde lovet at være til Stede ved Indvielsen saavel som ved de forestaaende Examinier, hvilket saaledes fandt Sted i Haagerup Skole d. 30te og i Gjørup d. 31te Oktober, hvor de nye Lærere bleve indsatte, medens Grønderup Skoles Indvielse og den dermed forenede Examen, hvor Schmidt blev indsat som Lærer, fandt Sted d. 1ste November 1786.

Om disse tre Kieler-Seminarister, under hvis kyndige Ledelse de Reventlow'ske Skoler bleve til Monstervskoler for det hele Land, skulle vi meddele følgende korte biografiske Træk.

Christian August Schmidt var født 1748 i Lysabel paa Als. Han tilbragte sin Ungdom i Hjemmet til sin Konfirmation og lærte foruden de almindelige Skolekundskaber af sin Degn, ogsaa at opmaale Jorder, hvilket senere kom ham godt til Nytte. Siden kom han til at tjene nogle Aar hos en Præst, hvor hans videbegjærlige Mænd udviklede sig under Afbenyttelsen af Præstens Bøger. Som udfreven Soldat maatte Schmidt forlade sin Tjeneste som Avlskarl, men den stive Paaklædning og det strænge Regimente behagede ham ikke, saa han efter to Aars Forløb lejede en Mand i sit Sted og nedsatte sig nu i Alsøballe i Nærheden af sit Fødested paa Als, hvor han holdt Skole om Vinteren og opmaalte Jorder om Sommeren, og da denne Virksomhed gik heldig for ham, giftede han sig med sin Ungdoms Brud.

I April 1782 blev han optaget paa Seminariet i Kiel, hvorfra han blev dimitteret d. 12. September 1783 med Karakteren „Duelig“ og med Vidnesbyrd om en „gudfrygtig, ujtraffelig og exemplarisk Wandel“. Schmidt var tre Gange gift. Hans første Kone blev findsøpav under hans Ophold paa Seminariet i Kiel og mistede senere aldeles sin Forstand, hvorved han saa sig skilt fra en god Hustru. Ved kgl. Bevilling af 2. November 1792 blev Egteskabet ophævet men Kirkebogen giver det Vidnesbyrd, at han sørgede omhyggeligt for hende. Den anden Kone, Sofie Elisabeth Limkilde, døde allerede 1796 og den tredje Kirsten Kristoffersdatter overlevede ham. Han var Fader til 8 Børn: en Datter i første, to Døtre i andet og fire Døtre og en Søn i tredje Egteskab. Schmidt var en velstaaende Mand agtet og elsket af Hoje og Lave. Han dannede mange duelige unge Mænd til nyttige Borgere, og han var hædret med Fortjenst-

medaillen i Guld for sin nidkjære Virksomhed i Skolens Tjeneste.

Kirkebogen vidner fremdeles om ham: „Han var i flere Henseender en exemplarisk Mand, hvis hele Forhold vidnede om Orden og Retsfind. Under sine haarde Prøvelser bevarede han en Rolighed og Gudhengivenhed som Faa. I tre Fjerdingaar var han sengeliggende. — En Kræftbyld paa den ene Fod var Aarsagen i hans Død, først maatte han udstaa en pinlig Operation og siden blev hans Ben affat. Endelig gjorde Døden Ende paa hans Lidelser d. 26de Juli 1807. En flad Vigsten dækker hans Grav paa Brahetrolleborg Kirkegaard.

Johann eller Johannes Hansen Både er født 1750 i Nisballes Skov paa Als. 25 Mar gl. blev han d. 5te Maj 1785 optaget paa Seminariet i Kiel, hvorfra han med Karakteren ganske særdeles duelig og med Vidnesbyrd om en gudrygtig, ustraffelig og exemplarisk Wandel blev dimitteret d. 29de September 1786, hvorefter han som ovenfor anført blev Schmidts Eftermand i Gjerup Skole. I Maj 1789 flyttede han til Haagerup, hvor han virkede som Lærer til Skolens Nedlæggelse 1798. — 1799 blev han kaldet til Skolelærer og Kirkesanger i Vester Naby. Han var en kundskabsrig og meget klart tænkende Mand, der endog i sin Alderdom vedblev at studere, navnlig det islandske Sprog, for hvilket han havde stor Fortjærlighed. 1822 tog han sin Afsted med Pension og Ophold i Bremerhave, hvor han henlevede sine sidste Dage og døde 1836, 86 Aar gammel.

Hans Erichsen var fra Kirkebyen Alsnes i det sydlige Slesvig, (Alsbaa, Strucksdorffs Herred, Gottorff Amt) hvor han var født i Aaret 1755. Den 30te April 1785 blev han

optaget paa Seminariet i Kiel, hvorfra han d. 29de September 1786 blev dimitteret med Hovedkarakteren „Duelig med Overbevisning“ — gudfrygtig, ustraffelig og sædelig Wandel. Han blev som anført Lærer ved Haagerup Skole d. 30te Oktober 1786 til han i Maj 1789 af Statsminister Greve Chr. D. Reventlow blev kaldet til at forestaa Skolen i Thiersted under Grevskabet Christianshøede paa Lolland, hvor han virkede til Belsignelse igjennem en lang Række af Aar. Han var en dygtig og samvittighedsfuld Lærer, der havde Oje for mere end sin egentlige Skolegjerning. Foruden selv at anlægge en Have ved Skolen i Thiersted og tilplante den med ædle Frugttræer af gode Sorter, der endnu findes, plantede og pødede han en Mængde Træer hos Bønderne, hvad der i høj Grad behagede den gamle Reventlow.

Efter 32 Aars Virksomhed i Skolens Tjeneste antog Erichsen til Hjælperlærer en ung Mand, Rasmusen, som 6 Aar senere 1824 blev hans Efterfølger, idet gamle Erichsen tog sin Afsted og flyttede ned til Birket ikke langt fra Pedersstrup, hvor Exellensen havde bygget en Bolig for sine livstrætte og tro Arbejdere, hvor han tilbragte sine sidste Aar og døde 1830.

Med sin Hustru Magdalene Elisabeth Hansen havde han følgende Børn:

1. Sybille Cathrine f. i Haagerup 1787 gift med en Gaardmand Jens N. Albæk paa Lolland.
2. Hans Christoffer blev Skolelærer i Flaarup paa Lolland.
3. Johan Frederik begyndte allerede i sin Ungdom at samle og handle med Klude, Ben osv., siden blev han Groszkerer i Kjøbenhavn.

4. Peter Frederik blev Skolelærer i Baalse paa Falster.
5. Ditlev Konrad, Skolelærer i Vester Ulslev.
6. Ernst Nicolaj, Skolelærer i Torkildstrup paa Falster.
7. Filip Jakob, Sømand og druknebe.
8. Christian Gottlieb, var Forvalter paa Rudsjærggaard døde meget pludselig.
9. Sofie gift med en Skytte paa Rjærstrup.

Til Pades Eftermand i Gjærup Skole antog Greven en ung kunstsabrig og begavet Mand Hans Simonson, der ligesom Schmidt, Pade og Eriksen var Seminarist fra Kiel — en Mand om hvem Pædagogen Riber siger: Simonson er en Mand med et herligt lyst Hoved, mange Kundskaber og megen Varme. Han svarede aldeles til mit Ideal af en fortræffelig Skoleholder.

Den Understøttelse, som fattige Folk fik til deres Børns Skolegang bidrog til at flere af Sognets Gaardmænd skaffede sig Tjenestedrenge fra andre Sogne — „da det ikke kunde be-

U n m . : De personalhistoriske Notitser om C. A. Schmidt er i det væsentligste uddragne af Brabetslæborg Kirkebog og Salling Herreds geistlige Skifteprotokol. Om Schmidt, Pade og Eriksen har jeg modtaget værdifulde Oplysninger fra Seminardirektoren i Segeberg, foruden hvad Fr. Jørgensen meddeler i sin Brabetslæborg Sogns Degne- og Skolehistorie. Om H. Eriksen har jeg ved en Rejse paa Lolland suppleret de Meddelelser, som min afdøde Ven Gaardeier Obmd. A. Christiansen i Thirsted og dennes Plejefor. S. Damsbo have indsamlet til mig.

tale sig" at betale Skolemulkter for Sognets Børn; men da det kom Greven for Øre, blev de Bønder, der havde fremmede Drengene i deres Brød, alligevel dømte til at betale Mulk for Skoleforsømmelser. Ligesom Greven ikke tillod, at noget Barn i Sognet forsømte Skolen, saa tillod han heller ikke, at Sognets Børn søgte andre Skoler, da han vidste, at Undervisningen ikke holdt Skridt med den, der gaves i Trolleborg Skoler.

Der blev nu ikke længer afholdt Skoleexamen i Skolerne, men paa selve Brahetrolleborg. Examensdagen var en sand Højtid for Børnene, thi foruden Greven og Grevinden, var baade Bisoppen og Provsten, Præster og Lærere samt andre Skolevenner tilstede. Og det var en stor Ære for de Børn, der her bleve hædrede med Præmier og Belønninger; saaledes tilfaldt der 1787 ved Examen 2 Præmier til Grønderup, 2 til Gjørup og en til Haagerup Skole, medens der ved Efteraarsexamen det følgende Aar uddeltes 15 Præmier, 6 til Gjørup, 5 til Grønderup og 4 til Haagerup Skole. Men alle Børnene uden Undtagelse fik flere Forordninger som Nøbler, Baldnødder, Hvedebrød osv., og de fik Lov til som Slutning paa Højtideligheden at lege i Haven, medens Lærerne og Skolekommissionen med de indbudne Fremmede deltog i Maaltidet ved Herstabet's Bord. Naar saa Herstabet selv sluttede sig i Kredse med Børnene, deltog i deres Leg eller fortalte dem Historier, saa var Højtideligheden paa sit Højeste, og saa gik hele den glade Børneskole hjem hver til sit med sine Smaaforælinger fra den naadige Grevinde, og saa havde man vundet ny Styrke til atter at nyde Skolens Undervisning.

At se Børnene om sig paa Examensdagen var ikke nok

for Greven. I Forening med sin ædle Hustru, Grevinde Anna Sybille Schubart, besøgte han ofte Skolerne, hørte paa Undervisningen og tog undertiden selv fat og talte med Børnene. En eller to Gange hver Sommer lod han alle de flinkeste Børn fra de enkelte Skoler komme til sig paa Gaarden, hvor Herstabet underholdt sig med dem ved pasjende Samtaler, foreviste dem adskillige sjældne Ting — ja legede undertiden med dem og gav dem Spiise, Drikke, og i Regelen Frugt og Hvedebrød ovenpaa. Lærerne havde Ret til at holde doovne og forsømmelige Børn tilbage fra slige Sammenkomster, hvad der bidrog til, at Børnene vogtede sig for ved Forseelker og Forsømmelker at berove sig selv en saadan Glæde. Ved hver Jul kom 30 fattige — men flittige — Børn op paa Gaarden for at se det store Juletræ, ved hvilken Lejlighed Grevinden uddelte Vinneb, Tøj til Forklæder, Kjoler, Trøjer eller Benklæder, men altshammen af hjemmegjort Tøj, som hun selv havde ladet spinde og væve*.)

Fuld af Begejstring over de nye Skolers heldige Fremgang skrev Greven under 27de Juli 1789 til Biskop Halle i Kjøbenhavn og indbød ham til at komme til Bræhetrolleborg for at besøge Skolerne. — „De maa indrette Dem saaledes, at De kan anvende tre Dage til Besøget i mine Skoler — en Dag i hver. Hvor glad vil min Ungdom og mine Skoleholdere ikke modtage en Biskop, der viser saadan nidkjær Iver for deres Fremme, og hvilken Fremgang tør vi vente, naar De vil unde os Deres Vensteb og Medvirkning, for at nærme os vores fælles Maal — det almindelig Bedste“. —

*) At Børnene indbødes til Juletræ paa Bræhetrolleborg har i stede større og større Omfang vedligeholdt sig, ikke alene i Grevinde Sybille, men ogsaa i Josefina og Benedikte Reventlows Tid.

Bisshoppen modtog Indbydelsen, og i næste Maaned besøgte han Brahetrolleborg og de nye Skoler. Han saa med Glæde den Fremgang, den ny Skoleindretning havde gjort. I Hjerup og Grønderup Skoler prøvede han selv Børnene og fandt, at de vare vel underviste i Religion, og at de tilfulde havde fattet de Sandheder, han foredrog, saa han med Fornøjelse tilstod, at de i alt svarede saaledes, som han kunde ønske det.

Et andet fornemt Besøg modtog Greven i samme Maaned. idet Kronprins Frederik kom til Brahetrolleborg den 20de August 1789, hvor Skolebørnene modtog ham med Afhyggelsen af en Sang. Den følgende Dag tog Greven ham med til Grønderup Skole, hvor Skoleholderne vare tilstede og aflagde en Prøve paa den her indførte Undervisnings-Methode. Skoleholder Schmidt begyndte og afhandlede en halv Times Tid Læren om Arbejdsomhed. Paa den led derefter Børnene læse og katekisere siden over Letfindighed og Afgivenhed, endelig anstillede Simonson en Prøve i Geografien, gennemgik Evropa, især Danmark og Norge og sluttede det hele med at lade Børnene stave paa Tavlen. Kronprinsen fandt sig særdeles vel fornøjet med det foredragne og tilkjendegav sit naadige Bifald for Skoleholderne og Børnene, ligesom han viste sig indtagen af den her brugelige Methode og den hurtige Fremgang, samme medførte, saa at Børnene uden Frygt, med Frimodighed kunde besvare det dem opgivne, saaledes, at de viste at have fattet de dertil fornødne rigtige Begreb. Han hørte med Velbehag at Schmidts Datter spillede et Stykke paa Klaver, og at en af Drengene spillede Violin. Han saa dernæst nogle Skrivebøger, og det vandt alt sammen hans naadige Bifald.

Greven tog derefter sin høje Gjæst med sig over til Nybo, for at vise ham de nye Udflyttergaard, Skyttegaarden og Sølund. I den førstnævnte Gaard modtoges han af Arvefæstieren Mads Skytte tilligemed hin Tids Sogneraad — de saafaldte „Otte Mænd“. Kronprinsens saa med Interesse de paabegyndte Anlæg, navnlig Humlehaven og Kofstalden — ligesom han naadigst modtog den af Mads Skyttes Kone anrettede Frokost. Man fortæller om dette kongelige Besøg hos Mads Skytte, en af Grevens højt agtede Bønder, at Konen paa Grevens Ordre opvartede med Eggekage og stegt Flæsk, samt Gammeltøl og Most. Kronprinsens sad paa en Træstol og drak Øl af en Trækande, det var alt sammen simpelt og tarveligt, men propert og tækkeligt tillavet og anrettet.

III.

Saa lange vi se den gyldne Sol,
og Skoven er Daners Have,
da plante vi Maj i Kirkefod,
og Blomster paa Fædres Grave,
til glædelig Fæst, med Liv og Lyst,
til mindelig Pintsegave!
da rinde vel og, som Bække smaa,
fra Dine os Lærers milde,
og Bække i Flok de gjør en Aa
den higer mod Lysets Kilde;
den stiger i Løn som Hjertesuf
til aarle og dog end silde.

Det ny Skolevæsen ved Brahetrolleborg var ordnet, Skolerne opførte, Distrikterne bestemte, Planen vedtagen ved kongelig Stadfæstelse, Lærerne ansatte, deres Gjerning paa-
begyndt, og det Hele var anerkjendt af Landets højeste Myn-
digheder. Den gode Grund var derved lagt til et saa for-
trinligt Undervisningsvæsen som intet andet Sted i Landet.
Men Grev Ludvig Reventlov var ikke blot af de Mænd, som gjorde
Begyndelsen med at føre en stor Idé ud i Livet; han var
selv saaledes greben af denne og dens store Betydning, at
han arbejdede videre og fulgte dens Udvikling, ikke blot som

den, der drages med, men han var stedse Bæreren af den fremadskridende Udvikling, der stillede større og større Forbringere til hans gavmilde Haand. Han indsaar, at for at hans Skoler ret kunde blive til Velsignelse, maatte der altid kunne staffles dygtige Lærere tilbeje: derfor var det en Hjertesag for ham at faa oprettet et Skolelærerseminarium i Fyn. Hans levende Interesse for denne Sags Fremme havde til Følge, at der under 20de December 1793 blev nedsat en Kommission der foruden Grev Ludvig Reventlow bestod af Kammerherre Buchwald, Biskop Bloch, Tolder Bang og Præsten P. C. Stenvinkel for efter kongelig Befaling at undersøge, om og hvorledes et Skolelærerseminarium i Fyn kunde anlægges, det passende Sted for en saadan Lærestanstalt og øvrige denne Sag vedkommende Spørgsmaal. Da denne Kommission havde endt sit Hverv og indsendt sin Betænkning, udgik under 6te Juni 1794 et kongeligt Commissorium, hvori bestemtes, at et Skolelærerseminarium skulde oprettes paa Landet i Fyn, at Seminaristernes Antal foreløbig ansattes til 32 og Læretiden til 4 Aar. Grev Ludvig Reventlow, som i Kommissionens Indstilling havde tilbudt at afgive 4 Huslodder (12 Td. Land), fik sit Tilbud antaget paa de Vilkaar, at disse 12 Tdr. Land overdroges til Seminariet i Arvefæste, imod at svare til Baroniet den i Fordebogen bestemte aarlige Afgift med 27 Rdr. 4 Mk., og da Jorden blev tiendefri, skulde Baroniet betale alle kongelige Skatter, ligesom det blev stillet til en Betingelse, at Baroniets Ejere ingeninde maatte tiltage sig nogen Myndighed over nævnte Jordlod eller de derpaa i Tiden opførte Bygninger. Fra Baroniets Skove skulde der aarlig leveres indtil 40 Favne Brænde, hver Favne til samme Pris som 9 Skp. Rug. Des-

uden blev det betinget, at dersom de tilkommende Lærere maatte ønske det, skulde der overlades til Seminariet, foruden ovennævnte 12 Tdr. Land endvidere 5 Tdr. Land ved Siden af for en aarlig Afgift af 10 Rdl. 4 Mk. — Seminariets Hovedbygning skulde opføres af Grundmur paa 2 Etager foruden Kjælder, 60 Alen lang og 16 Alen dyb. Loftet indrettes til Sovesale for Seminaristerne. Desuden 2 Sidebygninger paa 1 Etage, 24 Al. lange og 10 Al. brede. Samtlige disse Bygningsarbejder antoges at ville koste omtrent 10,000 Rdl., og det overdroges Greven at fuldføre dem. Til hver af de to Lærere skulde udlægges en særskilt Have paa 4 Stp. Land og fri Bolig, Førstelæreren skulde have 600 Rdl. og Andenlæreren 400 Rdl. i aarlig Løn. Til en Syngemester ansattes 40 Rdl. Enhver, som optoges paa Seminariet, skulde betale 40 Rdl. aarlig, hvilket for 32 Seminarister udgjorde 1280 Rdl. Heraf skulde Økonomen nyde 1200 Rdl. Til Lys- og Skrivematerialier 80 Rdl., men da der vilde medgaa en hel Del andre Udgifter, og da Laanet paa 10,000 Rdl. til Bygningerne skulde forrentes af Seminariet, saa blev der anvist 2,000 Rdl. aarlig af Odense Skoles Communitetsfond. Til Seminaristernes praktiske Uddannelse skulde der oprettes en Skole, hvor Børnene af de 40 Familier, som boede der i Nærheden, skulde søge Undervisning. Greven havde endogsaa tilbudt, at der strax gjordes Forsøg med et mindre Antal Seminarister, i hvilket Øjemed Kongen bifaldt, at Johan Frederik Døst, der som Huslærer paa Brahetrolleborg var kjendt som en ualmindelig dygtig og begavet Ungdomslærer, ansattes som Forstander og Førstelærer. Til at gaa ham til Haande antog Greven en udmærket duelig Seminarist Andreas Esbensen, der var dimitteret fra Blaagaard Seminarium, og saaledes tog man

den 1ste Juni 1795 foreløbig fat paa Undervisningen dels i den Bygning i Nærheden af Brahetrolleborg, der senere blev forvandlet til en Kro, og dels paa selve Brahetrolleborg. Af de fire Elever, som søgte denne Prøve-Undervisning, blev de to — den ene fra Lindenberg, den anden fra Kristiansfæde — fundne delige, medens de to andre valgte andre Næringsveje. Det følgende Foraar optoges det fulde Antal — 3 fra det kongelige Rentekammer, 1 fra Lindenberg, 1 fra Als og 3 fra Fyen og bleve efter fire Aar atter dimitterede. Da Andr. Esbensen havde udstiftet en sjælden Iver og fremragende Dygtighed, blev han i Foraaret 1796 fast ansat som Andenlærer. Direktionen bestod af Kammerherre, Stiftsbefalingsmand Fr. Buchwald, Kammerherre og Greve Ludvig Reventlow, Kammerherre Poul Rosenørn til Ulriksholm, Biskop Dr. theol. Tønne Bloch og Peder Glod, Provst i Baag Herred, som den 29de April 1797 var tilstede og tog den næsten færdige Hovedbygning i Sjælland som og fandt samme fuldkommen hensigtsmæssig i Overensstemmelse med den approberede Plan, og Seminarieret fik nu Navn af Bernstorfsminde.

Man begyndte nu Virksomheden i den nye Hovedbygning, og fire nye Seminarister optoges, nemlig 1 fra Samsø, 1 fra Ulriksholm og 2 fra Kronborg Amt. — 1798 bleve atter 8 Seminarister optagne, af hvilke kun en blev sendt tilbage.

Som den paa Stedet boende Direktør var Greven Sjælen i hele den kraftige og hurtige Udførelse af Ideen. Det var ham ikke nok at danne og forædle Lærere; han maatte nu, da hele hans Plan med Hensyn til Skolereformen og Seminarieret lykkedes saa vel, udvide Planen til det mest mulige i denne Retning. Tanken om at sætte et Opfostringshus med en Opdragelsesanstalt i Forbindelse med Seminarieret stod

derfor som et brændende Ønske for ham, og i denne Anledning førte han Brevveksling med Kansliet om at modtage 50 Børn fra Opfostringshuset i Kjøbenhavn. Direktionen bifaldt denne Plan og gav sit Minde til, at Sidebygningerne, der endnu ikke vare paabegyndte, opførtes efter en større Plan, ligesom det lykkedes ham at faa Løfte om at optage et nyt Laan fra Odense Hospital paa 10,000 Rdl. dels til Sidebygningernes Opførelse og dels til Seminariets Inventarium og øvrige Fornødenheder, men dels ogsaa for, at han derved kunde blive sat i Stand til i Forening med Seminariet at anlægge en Opdragelses- og Pensjonsanstalt, der skulde optage Børn over 10 Aar. Da Kansliet viste sig utilbøjelig til at anbringe Opfostringshusets Børn ved Bernstorfsminde, var det, at Greven med forøget Iver gennemførte Planen for Opdragelses- og Pensjons Anstalten. Greven forpligtede sig til for hver Pensionær at beregne Seminariet en Indtægt af 10 Rdl., hvorefter han forbeholdt sig Ret til adskillige Indretninger denne Stiftelse vedkommende: men han paatog sig desuden for egen Regning alle de til Pensionærernes Undervisning og Opsigt medgaaende Udgifter.

I Foraaret 1798 var den østre af de nye Sidebygninger næsten fuldført og den vestre under fuld Bygning. Baade Seminariet og Pensjonsanstalten var nu i fuld Virksomhed, men det viste sig snart, at de 20,000 Rdl., som man paa Seminariets Vegne havde modtaget til Laans af Graabrødre Hospital i Odense ikke vilde i trække til til samtlige Bygninger og Omgivelsernes fuldstændige Udstyrelse efter den foreslaaede Plan. I de fire første Aar var der til Bygningernes Opførelse medgaaet over 21,000 Rdl. (11,532 Rdl. til Hovedbygningen og 9,872 Rdl. til Sidebygningerne); men efter Grevens Overflag vilde der til Sidebygningernes og det

heles fuldstændige Fuldførelse endnu medgaa henved 3000 Rdl., hvorfor man ansøgte om at optage et nyt Laan paa 5000 Rdl.; men da man indsaa, at Seminariet foreløbig næppe vilde være i Stand til at svare Rente af en saa stor Kapital, saa androg man i Foraaret 1799 om, at der af Odense Skolecommunitet foruden de 2000 Rdl. aarlig endnu maatte forundes Seminariet 1000 Rdl., saaledes at den aarlige Understøttelse kunde blive 3000 Rdl. Forst efter et helt Aars Forløb ved Rancelli=Plakat af 5te Juli 1800 tilstodes det Seminarium de tre første Aar en forøget aarlig Understøttelse af 1000 Rdl.

Bed Begyndelsen af det nye Aarhundrede stod saaledes Bernstorfsminde Seminariums Bygninger, med Undtagelse af Bager- og Vaskerhus fuldt færdige. Der var anvendt alt, for at sætte det hele i en saa hyperlig Stand som muligt. Udmærkede, rummelige, lyse og i enhver Henseende fortrinlige Bygninger og dygtige Lærere. Forstanderen Joh. Fred. Deit var, som vi vide, en ualmindelig dygtig, sjælden begavet og nidkjær Mand, der, som Kirkebogen vidner om ham, i tyve Aar var en sand Prydelse for dette Institut.

Den efter Pestalozzi's Methode oprettede Opdragelses- og Pensjonsanstalt, der var beregnet paa at modtage 30—40 Dreng, rev i Hast Elever til sig, ikke alene fra vort eget Land, men fra flere af Europas Lande. Der var 6 faste Lærere, af hvilke de 3 vare Opdragere, foruden en Kvinde til at varetage Elevernes Paaskædning og legemlige Renlighed. Der herskede en punktlig Orden i alt. Hverken ved Maaltiderne om Dagen, eller naar de om Natten hvilede i deres Senge vare Eleverne uden Opsigt. Det var en Glæde at se denne udmærkede Anstalt i dens Velmagtsdage, se de muntre,

funde og blomstrende Elever omgaaes med Lærerne i utbugen Fortrolighed. Undervisningen var delt i tre Hovedklasser, ordnede efter hvad der henhører til Almentarv, Kaldsfornodenhed og liberal Dannelse. I første Klasse fik de unge Menneſter Undervisning i dansk og tysk Sprog, Religion, Geografi, Regning og Skrivning, foruden hvad der iøvrigt tjente til Forstandens og Hjærtets Dannelse, til at vække Videlysten og Indsigten i Naturens Undere. I anden Klasse fik enhver efter sin Bestemmelse, en dertil svarende Undervisning; men denne Klasse var igjen delt i tre Afdelinger: for Kjøbmanden, den Militære og Videnstabsmanden. Den liberale Dannelse bestod væsentlig i Sjælekræfternes Udvikling og skilte sig fra Kaldsdannelsen deri, at denne bragte visse almindelige Kundskaber og Færdigheder til Fuldbendelse. Foruden det franske og engelske Sprog, meddeltes her den fysiske og mathematiske Geografi, Oversigt over den almindelige Historie i dens hele Udstrækning, Mythologiens og Fysikens vigtigste Dele, Anthropologiens Grundfætninger, Logik og Psykologi. Desuden gaves Vejledning i Tegning og Musik, og for hvem der havde Lust og Anlæg dertil, Uvelse i Haandgjerning og Husflid især Drejning. Med den faderligste Omhu holdt man vaagent Øje med den fædelige Dannelse, med Hjærtets Dannelse ved at stemme det til Retfærd. Man havde Opmærksomhed for enhver Forseelse og søgte at forebygge dem og mulige Fejltrin ved passende Straffe, ved Følelsernes Forædling ved Religionen som en Brydelse for det hele*).

*) Jfr. Viloume: Beretning om Opdragelsesanstalten Fernstorfsminde overfat af Dest. Kbhv. 1804.

I en Beretning om Seminariet og Pensionsanstalten fra Grev Ludvig Reventlows Haand af 6te Januar 1799 hedder det:

Den ny Pensionsanstalt indrømmedes den ene Sidebygning, og andre Huse ere opførte i dens Sted. To Pensionister optoges allerede 1796 og 9 i 1797. Et lignende Tal optoges 1798. Der er saaledes ved Begyndelsen af Aaret 1799, 17 Seminarister og 18 Pensionister paa Bernstorfsminde. — — For at lette Undervisningen i Seminariet og for at fremme Pensionsanstaltens Virksomhed, ansattes en duelig Seminarist Hansen fra Blaagaard, der paatog sig Undervisning i Sang og Klaver og en ung Frankmand Bouverdt, desuden giver en Musikus Pisoni en Gang ugentlig Undervisning i Instrumentalmusik. Dests Svigerinde Sfr. Petersen fører Ophsynet med Ungdommens Orden og Renlighed, ligesom den for sin Indsigt og Erfaring i Pædagogiken bekendte Professor Vilaume, der i flere Aar har opholdt sig paa Baroniet, har paataget sig Deltagelse i Pensionisternes udvidede Undervisning. Endvidere er der oprettet et Snekerværksted, hvor Eleverne kunne øve sig i Haandarbejde, Kurvfletning, Indbinding af Bøger osv.“

Efter en ny Beretning fra Grevens Haand af 10de Maj 1800 opholdt sig paa Seminariet 15 Seminarister og 29 Pensionister. Bygningerne vare paa lidet nær fuldførte. Pensionsanstalten fik foruden Bouverdt en Lærer, Ritste, en meget duelig Videnskabsmand, der i flere Aar havde opholdt sig i England, desuden blev hidtilværende Huslærer Hahn ansat som Opdrager foruden to af de ældre Seminarister Bonde og Hansen. Den aarlige Betaling for hele Opholdet var nu ansat til 120 Rdl.

Opdragelses- og Pensionsanstalten var saaledes i den ønskeligste Fremgang til usigelig Glæde for dens ædle Stifter som derfor jævnlig besøgte dette Sted, hvortil hans trofaste Hustru ofte ledsagede ham. Det var et smukt Syn at se disse ædle Menneſtevenner at færdes imellem de glade og lykkelige Børn, der ikke kjendte Fortidens ofte barbariske Skolestraffe uden af Navn. Mildhed og Kjærlighed var et Smykke og et Særkjende paa Bernstorfsminde, saalænge Ludvig Reventlow, Johan Fred. Døst og Peter Wilaume vare de ledende og styrende, og det gjaldt i lige saa fuldt Maal Seminariet som Opdragelsesanstalten og Skolerne omkring ved Brahetrolleborg.

Det er kun svage Billeder, der nu kan tegnes af det Liv og den Varme der omſtraalede den hele Underviſnings=Metode paa Bernstorfsminde. Den Slægt er nu snart borte, som havde det bedste Ungdomshjem paa dette Sted, derfor bør vi søge at opfriske Mindet om hin store Tid, forinden de sidste Træk ere ubvirkede*). Den store Ungdomslærer

*) Der har ofte været fremsat Opfordringer om Offentliggjørelse af historiske Efterretninger om Bernstorfsminde ikke alene til nærværende Forfatter, men længe før hans Tid. I Høns Stiftstidende Nr. 48 for 1827 findes saaledes følgende Opfordring: „Da Seminariet Bernstorfsminde nu ganske er ophørt at være til som Seminarium, ville det vist være Oplyſningens sande Venner i Almindelighed og de Seminarister i Særdeleshed, der vare saa heldige i denne sande Planteskole at ſaa deres Dannelse, hjært at ſe Litteraturen forøget med en historisk Efterretning om det tgl. hønske Skolelærerseminarium Bernstorfsminde. Et ſaadant Strift vilde tillige blive et intereſſant Bidrag til Almue=Oplyſningens Hiſtorie i de tre ſidſte Decennier. „Bernstorfsminde, hvor til ſaamange kjære Minder knytte ſig, burde dog ikke uanfet forgaa i Tidens Strøm paa Tidens rullende Bølger, ſom der ſaa ofte og indertig blev tvædet.“

Professør Døst var en Mand, hvis Lige vi længe maa lede om. Ligesom Greven kunde drage alle Børn til sig ved at deltage i deres Leg og ved at give denne sit rette Sving, med den muntre og uskyldige Tone, saaledes var Professør Døst som Seminaristernes milde og hjærlige Fader, og det var denne Elskværdighed, der i saa høj Grad bidrog til at gøre ham stor*). Udenfor Undervisningstimerne var Have- dyrkningen hans kjæreste Syssel, og naar han arbejdede i Haven, havde han altid en Flok Seminarister om sig. Hver Blomst og hver Plante vidste han noget at fortælle om, saa hele hans Arbejde i Haven ledsagedes af et let flydende Fore- drag om Naturens Under. Han stod tidlig op om Morgenens, og i Haven var hans første Vandring. Men Søndag Morgen fandt han ofte Haven i pyntelig Stand. Ingen vidste, hvem der havde skuffet og revet Gangene saa smukt. Af de mange dejlige fine Frugttræer, som Professør Døst havde indført fra Thykland, findes endnu nogle saa tilbage, i Sønnens, afdøde Landbruger C. Døsts, nu Arbejdsanstaltens Have, og af disse har et kæmpestort, friskt og frodigt Kirsebærtræ endnu Plads midt i Arbejdsanstaltens og Børnehjemmets Gaard.

„Hvad der især karakteriserer Livet paa Seminariet — siger en Samtidig — „det var den næsten ubundne Frihed udenfor Undervisningstiden. Man skulde tro, at en saadan Tilstand maatte føre til store Uregelmæssigheder blandt en fyrrerthve unge Menneſker; men det var ikke Tilfældet. Den

*) Af Professør Døsts Elever fra Bernstorfsminde, findes, saa vidt vides, endnu kun en eneste tilbage nemlig den for nogle Aar siden pensionerede Skolelærer og Kirkesanger Obmb. J. Mortensen i Bøsteraabn, der til- ligemed den for saa Aar siden afdøde Nic. Jensen i Odense blev dimit- teret 1815.

henfigtsmæssige Maade, hvorpaa Bernstorfsminde var anlagt, idet alle Seminaristerne boede og spiste paa selve Stedet, langt fra Stæder og Byer, bidrog til, at man ikke der saa let fandt Afgang til Udsbøvelser; men Seminaristerne stode under den kjærligste og mildeste Styrelses Ofsigt og en bestemt Sædelighedsfølelse gjorde sig derfor gjældende hos Eleverne, saa de som oftest værnedes om Seminariets Ære."

Hvad der ved Brahetrolleborg saaledes var begyndt paa Opdragelsens og Undervisningens Omraade, og som lovede de skjønneste Frugter, skulde for en Del dele Skjæbne med saa meget andet Værk af Menneſtehaand. Dets Tilværelse var altfor meget knyttet til de levende Personer, og da disse gif bort, var det ikke alene Seminariet og Opdragelsesanstalten men ogsaa Skolerne, der maatte lide derunder. Det nye Aarhundrede var næppe frembrudt, før smertelige Tab og Bryderier begyndte. Den 3dje Januar 1800 blev Dr. Birch kaldet til Sognepræst i Åsø og forlod saaledes Brahetrolleborg efter en 24aarig fortjenstfuld Virksomhed — højt elsket og dybt savnet i begge Menigheder. Kyndelmisſe Dag holdt han sin Afledsprædiken for overfyldte Kirker. I Efteraaret 1799 forlod den venlige og dygtige Lærer Simonsen Gjørup Skole, og hans Plads indtoges af en ung fra Bernstorfsminde dimitteret Seminarist Jørgen Frederiksen, en Husmandsſøn fra Kristiansbæde Gods, som Greven havde knyttet store Forventninger til, da han havde vist en fremragende Dygtighed paa Seminariet; men da Frederiksen fik Foden under eget Bord, stillede han strax i Begyndelsen

af Aaret 1800 ubestredne Fordringer til Greven, der blev smertelig berørt ved Frederiksens Afsærd, saa meget mere, som Greven havde modtaget ham som en fattig Dreng og holdt ham frem i fire Aar paa Bernstorfsminde Seminarium og derefter givet ham Gjærup Skole „i Haab om, at han vilde anse den ham tiltænkte Virkekreds som en blid Skjæbne for den, som fra Barndommen af burde være vant til den tarveligste Levemaade og nøjsomste Tilfredshed.“ Greven saa sin Hensigt forfejlet og ansaa det for mest passende at hæve alle Misforhold. Som Svar herpaa var det, at Frederiksen i sin ungdommelige Modighed og Tillid til sin Dydighed skrev til Greven „at han, saa snart han saa et Embede, forlod Gjærup Skole, hvor han ikke blev, uden Nøden drev ham dertil.“ Desuden gav Frederiksen sin Misfornøjelse tilkjende, ved i de fjerde Aabiser, at give en ufølgelig og ufuldstændig Efterretning om Seminariet, der endnu i langt højere Grad smertede den ædle Greve.

Det var ikke nok, at Frederiksen for sit eget Vedkommende søgte at tiltvinge sig en højere Løn; han fik ogsaa Schmidt i Grønderup Skole til at forlange det samme. Dog blev denne Sag snart bilagt, og Greven lovede at glemme de ubehagelige Indtryk, Schmidts Uvillighed havde fremkaldt. Greven forlangte, at Frederiksen skulde blive ved Skolen til 1ste Maj 1801, hvad han dog ikke vilde forpligte sig til, hvorfor Greven bestemte til nævnte Tid at antage en ny Lærer i hans Sted.

I Foraaret 1801 forlod Andenlærer Esbensen Bernstorfsminde, og Jakob Bang, der nylig var bleven kaldet til Sognepræst for Krarup Menighed, indtog hans Plads. Disse Tab, der fulgte kort efter hinanden, bleve dog uden

varig Følge. Brahetrolleborg Sognekald blev atter besat med en ung, højt begavet Mand Børge Henrik Knap. Grevens store Mennefskundskaab og den Mand, der raadede ved hele hans Værf, medførte, at han saa godt som altid „valgte Hyrder efter sit Hjærte“, som paa en djærv og hæderlig Maade røgte deres Kald.

Men det smerteligste Tab ikke alene for Seminariet og Opdragelsesanstalten, men ogsaa for Skolevæsenet og for alle de nye Indretninger ved Brahetrolleborg, et Tab som var uerstatteligt, var Grevens bratte Bortgang ved en uventet Død den 1ste Marts 1801. Hertil siger Bergsøe i sit Værf om Statsminister Chr. D. Fr. Reventlows Virksomhed: „En farlig Sygdom havde allerede i længere Tid holdt den i vort Fædrelands Historie evig uforglemmelige Minister (Bernstorff) paa Sygelejet, og den 21de Juni 1797 modtog Danmark Sørgebudskabet om hans Død. Reventlow og Bernstorff havde været fortrolige Venner; de havde begge været bejlede af samme Grundsætninger og den samme Iver for Statens Vel o. s. v.“, og fortsætter senere:

„Et andet, hans Hjærte endnu føleligere Tab led Reventlow ikke længe efter ved hans yngre Broders, den ædelfindede Grev Johan Ludvig Reventlows Død den 1ste Marts 1801. De havde ikke blot som jævnaldrende nydt deres Opdragelse under den samme Lærers Vejledning, studeret i Forening ved Sorø Akademi og i flere Aar i Forening berejst Europas vigtigste Stater, men de havde ogsaa ved den Dørensstemmelse, der herskede i deres Anskuelse, baade som Embedsmænd og Statsborgere været knyttede til hinanden ved de inderligste Bånd. I flere forskjellige Retninger havde de ogsaa havt samme Gjenstand for deres Virksomhed.“

Med Hensyn til Omsorg for deres Bønder, Iver for at ophjælpe deres Godser, Omhu og Interesje for deres Skove og Forkjærlighed for Skolevæsenet havde de, ligesom i saa mangt et andet deres Hjærte dyrebart Anliggende, været besjælede af de samme Grundfætninger og den samme Iver, og hvad de i disse Henseender virkede vil mindes med Taknemmelighed og bære velsignelsestrige Frugter, naar manges en anden vidtomtalt samtidig Daad er nedsunken i Glemfjens Nat. Johan Ludvig Reventlow havde desuden under Landbofagets Fremgang ydet sin Broder en mægtig Bistand til at overvinde Tidsalderens Fordomme, og denne tabte derfor i ham ikke blot en kjærligfindet Broder, men en højhjærtet og ædelsindet Raadgiver og Medarbejder i alt Stort og Ædelt, som han var findet at udføre.

Entegrevinde Reventlow søgte paa alle Omraader at værne om sin afdøde Mands Indretninger. Skolerne vare iatte saa godt i Gang, at de havde Styrke nok til at bære det store Tab, som den høje Stifters Bortgang fremkaldte. Inden sin Død havde han allerede valgt en begavet ung Mand, Sønderjyden Peder Nikolai Lagoni — Seminarist fra Blaagaard — til Lærer ved Gjærup Skole, hvor han i 47 Aar virkede med megen Kraft og Dygtighed. I Grønderup Skole virkede endnu den begavede Chr. Aug. Schmidt, der var hædret med den store Fortjenstmedalje i Guld, og efter hvis Død 1807 fulgte flere dygtige Lærere efter hinanden. Det samme var ogsaa Tilfældet med de andre Skoler. — Den ny Sognepræst Rnap var en hjærb og dygtig Tilhynsmand ikke alene med Skolerne men ogsaa med Seminariet, og han kom snart i den inderligste og venstabeligste Forbindelse med Seminariets Lærere, navnlig Professor

Dest, og denne stærke, grundmurede Kjærlighed, som omsluttede disse Livvagtsmænd, overbandt mange af de Banskeligheder, som de trange Tider førte med sig. Man maatte saaledes forhøje Seminaristernes aarlige Betaling fra 40 til 60 Rdl. og senere fra 60 til 100 Rdl. Sa man maatte endog under Dyrtiden 1812, da en Tønde Rug kostede 32 Rdl. og en Tønde Byg 26 Rdl., paalægge hver Seminarist at yde et ekstra Tilskud af $1\frac{1}{2}$ Td. Rug og $1\frac{1}{2}$ Tdr. Byg, men Tilgangen var desuagtet stadig og sikker, saaledes blev der 1811 dimitteret 9 men optaget 17; 1812 dimitteret 12 men optaget 26. Anderledes gik det derimod med Pensionsanstalten. Da man ogsaa her saa sig nødt til at forhøje Betalingen betydelig, blev Følgen snart den, at færre meldte sig til Optagelse, saa at hele denne Opdragelsesanstalt, hvortil Grev Ludvig Reventlow havde knyttet saa store Forhaabninger, maatte opgives 1809.

Under saa uheldige Tidsforhold som de, der indtraf 1812—13, saa man sig nødsaget til i et Direktionsmøde at forhandle om Midler til at fremme Istandsættelse af Bygningerne, til at dække det Underskud, de høje Priser medførte, og endelig til Forhøjelse i Lærernes Lønning. Man androg da hos Regeringen om at dække et Underskud paa 10,540 Rdl. og en Godtgjørelse til Spiseværten paa 1,404 Rdl. Regeringen gik kun nodig og delvis ind paa Andragendet, og under disse Banskeligheder døde den højtfortjente Lærer og Forstander, Professor Dest den 14de Januar 1815, et Tab, der var uerstatteligt for Bernstorfsminde Seminarium.

Johan Frederik Dest, Ridder af Dannebrog, var født i Neukirchen i Angel den 10de Januar 1755, hvor hans Fader Nicolai Dest var Præst, men det lidet indbringende

Embedet tillod ikke at henlægge videre til Sønnens Undervisning paa Universitetet i Kjøbenhavn, hvorfor han maatte hjælpe sig selv. Efter at have taget sine to første Examiner og hørt theologiske Forelæsninger, blev han Huslærer i Angel og Holsten og 1788 paa Brahetrolleborg, som han forlod 1794, da han giftede sig og deltog i Undervisningen ved det Institut for Pigebørn, som hans Brud Aaret forud havde oprettet i Vykøborg. Hun var en Datter af Hofraad Statssekretær Petersen i Rendsborg. Siden gjorde han en pædagogisk Rejse i Tyskland og blev 1795 udnævnt til Forstander og Førstelærer ved Bernstorfsminde Seminarium. Han besad en beundringsværdig Gave til at gjøre enhver Ting interessant for andre, og som han blev beundret for sine Gaver til at meddele sig, blev han agtet og æret for sin blide, ædle og indtagende Maade at være paa. Alene det at have haft Døst til Lærer var en kraftig anbefaling for hans Elever. Kirkebogen slutter sine biografiske Noticer om ham med følgende Ord: „I Korthed skildret, var han en af de allernytterligste Lærere og et af de allerelskvedigste Mennesker, elsket af alle uden Undtagelse.“ Og ved hans Bortgang vidner Sognepræsten Knap om denne sjældne Personlighed: „Det er Sandhedens ukunstlede Sprog, frit for al Overdrivelse, naar jeg vover at paastaa: Døsts Bortgang er et uerstattelig Tab for Fædrelandet og Menneskehedens . . . Som Lærer, som Menneske, som Ven savner enhver af os denne uforlignelige Mand; dette Billede paa noget fuldkomment, i en Verden hvor alt er ufuldkomment. . . . Hvo har ikke maattet beundre hans Gaver til at meddele sig, hans lyse Blik, hans blide, ædle, mangesidige og indtagende Maade at betragte Personer og Ting paa? Alt hvad der var Edelt

og Godt, Menneskers Bisald og Menneskers Uttraa værdigt, havde i ham den indsigtsfuldeste Talsmand, der forenede den mest dannede Smag med den rene og skønneste Følelse. Ethvert Stof blev forædlet ved Dests Tale og under hans Hænder. Han forstod at uddrage Honning af enhver Blomst, og det i en Grad og paa en Maade, som det er overordentlig faa Mennesker givet; Naturen selv fik lige som forhøjet Ynde, naar Naturvennen Dest ledte os ind i dens Helligdom og fremdrog dens rige Skatte. —

Grev Reventlow og Dr. Birch vare begge stedte til Hvile, nu havde Professor Dest ogsaa fulgt dem i Graven. Af dem som sluttede sig til Grevens store Tante og førte den ud i Livets Virkelighed var der ikke en eneste tilbage — de vare enten døde eller dragne bort. Dr. Birch døde den 22. April 1808; Hans Erikson var 1789 rejst til Laaland, Simonson 1799 til Hjerteminde, Både til Westeraab, Schmidt i Grønderup døde d. 20de Juli 1807. Professor Vilaume forlod ogsaa sin Virksomhed ved Bernstosminde og drog til Holsteinborg i Sjælland 1807. Men Professor Dests Død kom paa et for Seminariet saare uheldigt Tidspunkt, hvorfor Tabet blev saa meget desto større og føleligere, idet denne herlige og vidtberømte Lærestalt nu næsten stod uden Lærere og uden Udfigt til Bygningernes højt nødvendige Istandsættelse. Direktionen maatte da udsende en offentlig Indbydelse til at komme den betrængte Stiftelse til Hjælp. Og saa Maanedere derefter vare milde Gaver strømmede ind, saa at dens Fremtid foreløbig var sikret. Der indkom ialt indtil 1820 af frivillige Gaver 6,466 Rdl.*) og med denne bethede-

*) Der indkom saaledes 300 Rdl. fra Dylow paa Sanderumgaard, 400 Rdl. fra Holsten paa Holstenshus, 500 Rdl. fra Ryberg paa Freder-

lige Gavn gif man Hovedstandsættelsen af Hovedbygningen i Møde.

Til Forstander og Førstelærer valgte man Adjunkt ved Helsingørs Skole Carl Johan Hejse og til Andenlærer den senere saa berømte Lærde, Cand. phil. Niels Mathias Pedersen, medens H. Hansen vedblev at være Lærer i Sang og Musik.

Med Professor Dests Død afflutes Glansperioden af Bernstorfsmindes Historie og under denne — endnu i Dests Belmagts Dage holdt man en højtidelig Jubelfest paa Brahetrolleborg 25 Aars Dagen efter Skolernes Indvielse, den 18. December 1808. Den foreliggende Beretning, der er forfattet af daværende Biskop Hansen i Odense begynder med en historisk Udsigt over Skolevæsenets første 25 Aar og slutter med to i denne Anledning af Professor Dests forfattede Sange.

Til denne Jubelfest var foruden 280 Børn alle de Mænd indbudne, som i deres Ungdom havde lagt Grunden til deres Lykke i Ludvig Reventlows Skoler. I denne Anledning var Kirken smagsfuld smykket. Ved Gudstjenestens Begyndelse blev en af Professor Dest forfattet Beretning om affungen af dertil indøvede Skolebørn og Seminaristers Kor, hvorefter Sognepræsten Hr. Knap holdt en Tale (over Psall. 4—4—7) for en Forsamling, til hvilken den ellers rummelige

ritsgave, 1000 Rdl. fra Entegrevinde Reventlow, 100 Specier fra Komtesse Henriette, 100 Specier fra Holstein paa Holsteinborg, 100 Rdl. fra Baron Schubart, 500 Rdl. fra Bille Brahe paa Hvedholm, 500 Rdl. fra Schaffalitsky paa Arrestov, 100 Rdl. fra Pastor Knap, 25 Rdl. fra Geheimekonferentsraad Wendt og 1000 Rdl. fra Grev Reventlow paa Brahetrolleborg.

Kirke var for liden. „Det hele udførtes“ — siger Biskoppen — „med en Fyndighed i Tanker, en Skjønhed i Sprog og en Inderlighed for Sagen, der vil forudsættes af enhver, som kjender denne talentfulde Taler og højt agtværdige Religionslærer.

Efter Taleren blev der ligeledes affungen en Vexelsang, hvorefter Biskoppen indbød Skolebørnene med den forsamlede Menighed at følge med sig til Ludvig Reventlows Grav, hvor han udtolkede de Velsignelser, den afdøde Greve havde udbredt over den dalevende Slægt og derved nedlagt Sædefrø til utallige Velsignelser i fjærneste Slægtled og sluttede med den Tanke: — „Herliggjorte Ludvig Reventlow, vi lønne ved denne liden Sten, der hviler paa dit Hoved, og paa hvilken dit Navn er nok til at sige os, hvad Du var, Din Daad med højtfortjent Taknemmelighed, hilsset nyde Du for Jesus Kristus en Løn, den vi i sin fulde Omkreds ej fatte.“

Fra Graven gik det indbudte Selskab til Gaarden, hvor den unge Greve og den afdødes Enkefru havde fremsat en Forfriskning, og hvor de 280 Børn efter Lodtrækning hver især blev tildelt en Foræring af nye og forskellige Klædningsstykker. Denne talrige Flok af Børn og det indbudne Selskab lod Greven derefter beværte med et Middagsmaal-tid. Efter Maaltidet bad en Del af Børnene med deres Lærere om Tillabelse til at bevidne den grevelige Familie deres Taknemmelighed, ved at affynge en Koral, og tvende af hver Skole en Dreng og en Pige fremsagde et kort Slutningsdigt, der indeholdt den varmeste Tak og de ædleste Forsætter.

Vi gjengive de i denne Anledning forfattede Sange:

Begyngelse for Prædiken.

Se hist i Morgenrødens Glans
 Den unge Flok, vort Haab vor Glæde.
 De Led ved hvilke Livets Kjæde
 Sig slutter til en yndig Krans,
 Hvo gjør, at Slægten sig forhynger,
 Skjøndt alting ældes og forgaar?
 Hviis er den Haand, som huldt omslynger
 Et jordist Liv med evig Vaar?

Haleluja! fra Livets Fader,
 Der loffer Spiren af sit Svøb
 Til frodig Væxt i Furens Rader,
 Til Frugt i Aarets Begyngelse
 Fra Ham, hvad Lande har udrinder,
 Ved Ham gjensfødtes Jordens Søn,
 Hans er den Haand, som Kranzen binder
 I jordist Liv saa himmelskøn.

Trindt om med rørte Hjerter staa —
 En Fader her og der en Moder —
 Med Bøn, at de fra elskte Bøder
 Ved tidligt Kald ej stilles maa,
 Dog se, den Unges Taare rinde;
 Kun halvt de tolke Tabets Vægt,
 Hvor er en hjælpsom Haand at finde?
 Hvo føder Faderløses Slægt!

Haleluja! al Godheds Fader
 Som hører Ravneungers Skrig,
 Og mætter Spurven som i Lader
 Ej famler, Han forbarmer sig,
 Den Gud, som Moderhjørtet stæbte,
 Som lagde Huld i Fædres Barm,
 Han veed hvad Faderløse tabte,
 Han er den Moderløses Arm.

Skjøn er den ædle Ynglings Flib,
 Naar Tanken dristig fremad stræber,
 Skønt naar den unge Piges Læber
 Fortynde livfuldt Mand og Vid!

Hvor er den gode Hyrdes Stemme,
 Der leder tro vor lille Hjord,
 Der lærer, søge, Skjelne gjemme
 Dit dyrebare Sandheds Ord?

Haleluja! Han Djets Fader,
 Fra ham en Seraphs Aand gif ud,
 Han Støvet's Søn og skue lader
 Et Glimt af Sandheds lyse Bud
 Ved Binket af hver trofast Lærer,
 Ved Vennehaand han rækker dem
 Ved mindste Straa, som Bidne bærer,
 Han leder Uopdragne frem.

Men hvad er Mandens Kløgt og Bid?
 En Ild, som dræbende kun brænder,
 Et ægget Sværd i Barnets Hænder
 Naar Dyden ej er Sindets Id.
 Hvo lærer vore Smaa bevare
 I rene Hjerter Herrens Bud,
 Hvo giver Mod i Sjælefare
 Og fører alt til Maalet ud?

Haleluja! al Wisdoms Fader
 Er nær hos den, som søger ham,
 Han elsker Dyd og Synden hader,
 Vor Gud, vor Gud er nær hos ham;
 I Ustylds Dragt han Barnet klæder,
 Han styrer raske Unglings Fod,
 Til Kristenfind og Kristenhæder
 Han giver Tanke, Fodræt, Mod.

Haleluja! kun Dig vi hylde,
 Til Dig vor Fader staar vor Hu;
 Din Aand de Welbreds Sind oplyde,
 De Ungres Flid velsigne Du!
 Og Du, af hvem vi alting have,
 Saa bede Store, stamme Smaa,
 Annam af os Din egen Gave
 Vor Hjærtes Tak, Haleluja.

Korsang efter Prædiken.

I Herrens Hus at prise med festlig Jubelhyd
Den Stærke, Gode, Vise; o, det er salig Fryd!

End vare vi kun spæde, Han lod paa dette Sted
Ved hellig Pagt os træde i Christi Menighed.

Han lod af kjære Hænder, os tage dagligt Brød;
Gav fredfuldt Tag og Frænder, og Trøst naar Taaren flød.

Ja mer, end vi forstode, end nævne kan vor Sang,
Gav os den Eviggode, han saa ukjendte Trang.

Han lod en Ven os finde, mod Børn saa mild og god,
Vi ofre Tak hans Minde, ved Herrens Alterfod.

At vi til Dyden ledes, ved vise Lærers Raad,
At om vor Skole fredes, det er den Vædles Daad.

Gud gav ham Livets Krone og Salighedens Ro;
Engang for Herrens Trone, med ham vi samles fro.

O Held! vi skulle savne hos Gud i Himmelen
Hver Lærer, som vi savne, og hver vor Ungdoms Ven!

Vor Herres Huld og Raade vil være over dem,
Som for vorst Bedste raade i Kirke, Land og Hjem.

Han vil vor Fader blive, Han kjender grant vor Larv;
Selv hijsket vil han give os Børneret og Arv.

Thi lad os stadig prise, o, det er salig Fryd!
Den Stærke, Gode, Vise med festlig Jubelhyd!

(Soh. Fr. Døst.)

Vi have nu fulgt de Reventlowſke Skoler ved Brahetrolleborg i deres første Udvikling og Fremvæxt i Ludvig Reventlow's Tid. De vare nu under hans Søn, Grev Ditlev Reventlow, Grevinde Josefine og Enkegrevinde Sybilles Omſorg, og diſſe Skoler have indtil denne Dag hverken ſavnet dygtige Lærere eller Venner og Belyndere, hvorfor vi med Glæde kunne ſe tilbage paa deres hundreedaarige Tilværelſe, med det bedſte Haab og de bedſte Dufter for Fremtiden. Med andre Følelſer maa vi derimod dvæle ved Bernſtorfsmindes — det fynſte Skolelærerſeminariums Hiſtorie. Vi have ſet det fremſtaaet ligesom Skolerne, med Opdragelſes og Penſionsanſtalt ſom en Frugt af Grevens ædle og menneſtekjærlige Sind. Vi have ſet diſſe Inſtituters Glansperiode under Profeſſor Deſts Ledelſe, vi nødtes til ogſaa at følge Bernſtorfsminde i de mørke Dage, igjennem de Stridigheder, der fandt deres Afſlutning ved Seminarieſ Nedlæggelſe 1826.

Følge ſgl. Reſolution af 21de November 1800 foregik der den Forandring ved Brahetrolleborg og Krarup Sognekald, at B. H. Knap fik Brahetrolleborg og J. Bang ſom Undenlærer ved Seminariet fik Krarup Sogn med Lydinggaard By af Brahetrolleborg Sogn og Bolig ved Bernſtorfsminde. Der var allerede et Par Aar før denne Tid indtraadt den Forandring ved Skolevæſenet, at Haagerup Skole henlagdes til Seminariet, men dog med det Vøſte til Beboerne i Haagerup Diſtrikt, der ikke yndede Forandringen, at hvis Seminarieſ Skole ikke ſkulde opfylde Beſtemmelſen, og nogen grundet Klage imod ſamme ſkulde fremkomme, at opbygge en ſærſtillt Skole for Haagerup Diſtrikt. Der var paa den Tid næppe nogen Grund til Klage over Seminarieſ

Skole uden den, at Børnene fra Haagerup By fik længere til Skole, og det var nok for den ædle Ludvig Reventlow til at gjøre Skridt til Opførelsen af en ny grundmuret Skolebygning imellem Haagerup og Brændelydinge. Hans uventede Død standjede imidlertid Foretagendet, saa Skolen først blev fuldført i Sommeren 1804.*) Under 5te Juni s. A. blev det det da bestemt, at Børnene fra Mellemhaven og Lydinggaard skulde søge Seminariets Skole, fra Haagerup og Brændelydinge derimod den ny Skole, som fik Navnet Ludvigsminde.

Seminariets Skole kom nu til at staa under et særegent Forhold overfor Sognets øvrige Skoler, idet den dels og i det væsentligste var stillet under Seminarforstanderen og dels som Sogne-skole under dens særlige, men dog tildels med Sognets øvrige Skoler fælles Skolekommission. Det var disse særegne Forhold, der efter Professor Vest's Bortgang fremkaldte den uhyggelige Strid, der dannede det sidste sørgelige Afsnit af Bernstorfsminde Seminariums Historie.

Professor Vest's Eftermand som Seminariets Forstander og Førstelærer C. F. Heise formaaede ikke at udfylde sin store Forgængers Plads. Det var en lærd Mand, en dygtig og begavet Ungdomslærer, men i Sammenligning med Vest stal han i sin „dybsindige Lærdom“ ofte have været kold og frastødende. Skjønt Heises Forelæsninger over Sjælelæren skildres som mesterlige, stal hans Rationalisme ofte have

*) Ludvigsminde Skoles Bygning var paabegyndt 1803, da det var bestemt, at den skulde være færdig til 1ste Maj 1804; men den var endnu ved Kommissionensmødet den 5te Juni ikke fuldt færdig — man ventede snart at kunne aabne den.

harmet flere af Eleverne, men Heise taalte ingen Modsigelse af nogensomhelst. Under denne halv indsnævrede Stilling følte den stille og beskedne, senere saa berømte Lærde, N. W. Peterjen som Undenlærer, sig mere og mere trykket.

Der indtraadte efterhaanden et spændt Forhold imellem Sognepræsten Knap, der var Meddirektør for Seminariet og Forstander Heise i Anledning af Seminariets Skole. Der var længe klaget over, at Undervisningen som en Følge af de med Børnene foretagne Forsøg, stod tilbage for den faste Undervisning i de andre Skoler, og det synes ogsaa, at baade Forstanderen og Læreren ved Seminariets Skole tiltog sig mere Frihed end ønskeligt og nødvendigt, og da Sognepræsten i Efteraaret 1823 havde overbevist sig om, at flere Afvigelser fra Kommissionens Bestemmelser efterhaanden vare indførte i Seminariets Skole, saa tilkjendegav han paa Skolekommissionens Begne Lærer Abrahamsen, hvad der i Fremtiden skulde være Regel ved at aflevere de til Seminaristernes Dvælselse fornødne Børn, samt hvad han som Lærer ved Seminariets Skole havde at iagttage til Skolens Tarv. Det blev ham fremdeles betydet, at forsaavidt han ansaa Sognepræsten og Skolekommissionens øvrige Medlemmer for sine Foresatte, havde han at gjenindsføre de samme Forhold, som fandt Sted, da han overtog Skolen. Heise paastod strængt, at han vilde lægge Hindringer i Veien for nævnte Ordres Udførelse, men da Seminariets Skole var en Sogneskole, saa blev den af Skolekommissionen lukket og Børnene henviste til Ludvigsminde Skole. — Dette Forhold varede dog ikke længe, da Direktionen forlangte, at Børnene atter skulde søge Seminariets Skole. Nu indgav Knap Klage over Heises Embedsførelse, ledsaget af Grevens Betænkning og Seminarister-

nes Erklæringer, i hvilken Anledning Direktionen maatte afholde det ene Møde efter det andet; men Resultatet af disse Møder var en stadig Misbilligelse af Sognepræstens Udfærd. Stiftamtmanden og tildeels ogsaa Biskoppen søgte tillige at stille dets Forstander Heise i et fordelagtigt Lys, medens det derimod hedder om Knap: „at han ved at forbyde Seminariets Skolelærer at holde den Skole, hvortil han er befitket og ved at henlægge Børnene til en anden Skole, har handlet ubesøjet, egenmægtig og ulovlig og fornærmet saavel Læreren som Seminariet. Ligesom det fremdeles hedder: At han vedblivende forsværer sine vrangte Anstuelser om Seminariet og dets Skole og tillader sig efter vor Formening fornærmelige Beshyldninger mod Forstander Heise o. s. v. — saa forment man, at Knap burde affædiges af Seminariets Direktion, hvad der af Hensyn til det imellem ham og Heise indtraadte Forhold, maatte anses for nødvendigt.

Grev Ditlev Reventlow var i det hele paa Knaps Parti. Paa et af Greven til Rancelliet indgivet Andragende anholdes der om, at Seminariets Skole, ved at henlægges til Ludvigsminds Skole, maa falde tilbage til Haagerup Skoledistrikt, og at Degnekaldets Indtægter ligeledes maa komme tilbage til Sognet, med Undtagelse af 20 Tdr. Byg til Seminariets Musiklærer for Orgelspil og Kirkesang.*) Rancelliet henvendte sig til Direktionen om Betænkning, og denne henholdt sig til en tidligere afgiven Erklæring, „at en fuldstændig Skole og en fast Lærer vil være nødvendig ved Seminariet, uden hvilke Seminaristerne ikke vil kunne gives Lejlighed til praktisk Undervisning.“

*) Læreren ved Seminariets Skole udførte Degnetjenesten i Kirken, hvorfor Degneembedets Indtægter tilfaldt ham.

De beklagelige og i saa mange Henseender fordærvelige Stridigheder imellem Heise og Knap fandt endelig sin Afgjorelse ved en Mægling af Stiftets Guvernør Prins Kristian Frederik, under et i denne Anledning den 10de Maj 1824 sammentaldt Direktionsmøde. Ved dette Møde bemærkede Hs. fgl. Højhed, at Knap havde fejlet: ved at overse det Forhold, hvori Seminariets Skole stod til Seminariet, uanset det kongelige Reskript, at ophæve denne Skole, fejlet ved at indberette Sagen til Rancelliet i Stedet for til Direktionen, hvoraf han selv er Medlem og endvidere fejlet ved at indhente Seminaristernes ensidige Erklæringer om Heises Embedsførelse paa en for denne Forstander nærgaaende Maade. — Heise overbevistes om at have, om end ikke ligefrem fornærmet Knap, saa dog bevislig opægget ham til den Overilelse, der fandt Sted. Han havde forsømt at indberette det påsefereede for Direktionen, og han havde glemt, at Knap som Direktør var hans Foresatte. Heise tilstaar selv Forsømmelser i sin Embedsførelse i Aaret 1822, men saadant kunde efter de oplyste Omstændigheder undskyldes, og da Resultaterne hidtil ej havde vidnet imod ham, men da han endog saa har bestræbt sig for at ville rette, hvad paaanket var, saa nærede Prinsen det Haab, at Heise vilde være Direktionen følgagtig, hvorved det forargelige og for Seminariets Bestaaen skadelige Forhold kan udjævnes, og udjævnes paa den Maade, at Seminariets Skole vedbliver uadstillelig fra Seminariet med sin egen Lærer, og Skolekommission fælles med Sognets øvrige Skoler, hvor en af Seminariets Lærere træder til som Medlem. Paa Prinsens Anmodning afgaves derpaa følgende Erklæring af Knap:

„At jeg ikke har haft til Hensigt at fornærme Hr. Heise i den under Ventilation værende Sag, og i Tilfælde af, at jeg har brugt Udtryk mod Hr. Heise, som med Føje kunne anses fornærmelige for ham, gjerne gjenskalder samme, samt stedse vil vise mod ham et saadant Forhold som angaar et ærefjært og kristeligt Menneſte, tilſtaaſ herved.“

Og af Heise:

„At jeg ikke i Fremtiden agter at fornærme Hr. Knap, ligesaa lidt som hidtil, tilſtaar jeg herved, og haaber jeg paa Grund af Hr. Knaps Erklæring af Dags Dato, at en god Forſtaaelse vil finde Sted imellem os.“

Uagtet det hedder i Prins Kristian Fredriks Mægling, at denne Strid lettelig kunde have Seminariets Ophævelse til Følge, ſaa var den dog allerede breven ſaa vidt, at denne ypperlige Læreanſtalt's Dage vare talte. I Foraaret 1825 klager Spiſeværten over, at Seminarifternes Antal formindſkes ligesom Heise ſelv ytrer, at Underviſningsgjenſtandene ere indſkrænkede betydeligt, og at der ikke optoges flere Seminarifter, ligesom man ſaa ſnart ſom muligt ſøgte at ſtille ſig ved de allerede indſkrevne. Vi vide, at Grev Ditlev Reventlow og Paſtor Knap følte ſig begge krænkede derved, at de øvrige Medlemmer af Direktionen og Stiftets Gouvernør i det væſentligſte gav Modparten Heise Medhold. Intet Under derfor, at Greven og Sognepreſten, der begge vare Meddirektører, ikke længer omfattede Seminariet med den Varme og Zunderlighed ſom tidligere, og Bernſtorfsminde kunde ingenlunde undvære den Kjærlighed, der lige fra den første Tid var ydet fra Brahetrolleborg. Det havde ſikkert

været heldigere, om Heise havde faaet sin Afsted og derved aabnet Udgangen til en ny velsignelsesrig Samvirken af de Kræfter, Seminariet ingenlunde kunde undvære. Skjønt det allerede var bestemt at afholde den sidste Dimissions-Examen til 1ste Maj 1826, blev den dog først afholdt den 18—19de September s. A., hvorefter det overdroges Forstanderen at aflevere Seminariets Bygninger, Forder og Inventarium til Skolelærer Poulsen, for at det hele kunde bortfælges ved offentlig Auktion.

Man er tilbøjelig til at give Pengespørgsmaalet en Del af Skylden for Seminariets Nedlæggelse, men det er uberettiget, skjøndt det dengang havde en Medbejler i det af Amtsprovst Wedel oprettede Seminarium i Skaarup. Hvis det var Pengespørgsmaalet, der havde nogen afgjørende Indflydelse, da synes det, at man heller maatte have gjort dette fortvivlede Skridt nogle Aar tidligere, da det trængte saa haardt til en Hovedstandsættelse. Nu vare milde Gaver i stor Udstrækning strømmede ind til den stolte Bygnings Standsættelse, og man havde ikke alene fuldført denne, men endog saa afbetalt fem Tusinde Rigsdaler af Seminariets Gjæld, med Haab om i Fremtiden at kunne afbetale mere; men Seminariet maatte dele Skjæbne med Opdragelsesanstalten, det maatte nedlægges. Men Bernstorfsminde Seminariums Nedlæggelse er et sørgeligt Vidnesbyrd om Herrens Ord: „Hvert Hus som er splidagtig med sig lægges øde.“

Bernstorfsminde Seminariums Bygninger med tilhørende Forder bleve nu solgte ved Auktion den 31te Maj 1827 til Niels Mathiesen af Gjærup paa et Interessentskabs Begne

for 5,220 Rdl. Sedler. Men den gamle Greves eneste Søn, Grev Ditlev Chr. Ernst Reventlow, vilde ikke se sin Faders Bygning tilintetgjort, dertil knyttede sig for mange velsignede Minder fra dens Glansperiode, da den rummede Faderens hje Haab, derfor indkjøbte han under 15de Juni 1830 Seminariets Hovedbygning med tilhørende Forder, og først efter hans Død 1854 blev Bernstorfsmindes mægtige Hovedbygning 60 Alen lang, 11 Alen høj og 16½ Alen dyb solgt til Nedbrydelse *).

Tredive Aar ere henrundne siden hin Tid, og nu har ogsaa Opdragelses- og Pensionsanstaltens Bygninger — der hidtil har afgivet Bolig for en Søn af Profes-
sor Vest — maattet vige Pladsen for Opførelsen af et nyt Bernstorfsminde, hvor man søger at forene en Arbejdsanstalt med et Børnehjem og et Hjem for gamle livstrætte Arbejdere.

*) Om de med Bernstorfsmindes Bygninger og Forder foregaaede Hændelser osv., se „Gamle og nye Minder om Strøttølleborg og Omegn“ S. 137.
